

**UCHWAŁA NR XX/130/20  
RADY GMINY BUKOWIEC**

z dnia 26 października 2020 r.

**w sprawie przyjęcia „Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami na lata 2020 – 2023 dla Gminy Bukowiec”**

Na podstawie art. 7 ust. 1 pkt 9, art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2020 r. poz. 713) oraz art. 87 ust. 1 – 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2020 r. poz. 282 z późn. zm.) uchwala się, co następuje:

§ 1. Przyjąć „Gminny Program Opieki nad Zabytkami na lata 2020 – 2023 dla Gminy Bukowiec”, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Kujawsko-Pomorskiego.

Przewodniczący Rady Gminy

  
**Czesław Wszolek**

### Uzasadnienie

Gmina, zgodnie z ustawą z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym, w zakresie zadań własnych realizuje sprawy dotyczące ochrony zabytków i opieki nad zabytkami (art. 7 ust. 1 pkt 9). Obowiązek sporządzenia Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami wynika z art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Program oparty jest na gminnej ewidencji zabytków (GEZ), w której znajdują się zabytki nieruchome wpisane do rejestru, inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków oraz inne zabytki nieruchome wytypowane przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Program opieki nad zabytkami Gminy Bukowiec na lata 2020-2023 uwzględnia m.in. uwarunkowania ochrony zabytków w gminie, problemy, jakie dotyczą ochrony zabytków oraz możliwości finansowania inwestycji, w celu poprawy stanu zachowania zabytków.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Bukowiec uzyskał pozytywną opinię Kujawsko– Pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Z powyższych względów przyjęcie przedmiotowej uchwały uważa się za zasadne.

PRZEWODNICZĄCY  
RADY GMINY

*Czesław Wszolek*



Załącznik  
do uchwały nr XX/130/20  
Rady Gminy Bukowiec  
z dnia 26 października 2020r.



# **GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI NA LATA 2020-2023 DLA GMINY BUKOWIEC**

## SPIS TREŚCI

1. WSTĘP
2. PODSTAWA PRAWNA OPRACOWANIA PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI
3. PRZEDMIOT OCHRONY PRAWNEJ
4. FORMY OCHRONY PRAWNEJ ZABYTKÓW
5. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE I WEWNĘTRZNE OCHRONY ZASOBÓW DZIEDZICTWA KULTUROWEGO
6. ZASOBY DZIEDZICTWA I KRAJOBRAZU KULTUROWEGO GMINY
7. OCENA STANU DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY - ANALIZA SWOT
8. ZAŁOŻENIA PROGRAMOWE GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI
9. INSTRUMENTARIUM REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI
10. ZASADY OCENY REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI
11. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

## 1. WSTĘP

### CEL OPRACOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY BUKOWIEC

Podstawowym, ogólnie pojętym założeniem niniejszego „Programu opieki nad zabytkami dla Gminy Bukowiec na lata 2020 – 2023” jest ukierunkowanie polityki Samorządu Gminnego, służącej podejmowaniu planowanych działań dotyczących finansowania, inicjowania, wspierania oraz koordynowania prac z dziedziny ochrony zabytków i krajobrazu kulturowego oraz upowszechniania i promowania dziedzictwa kulturowego. Jest to uzupełniający dokument w stosunku do innych aktów planowania gminnego. Zadaniem Programu jest także organizacja działań edukacyjnych i wychowawczych wobec miejscowej społeczności. Dla realizacji powyższego założenia niezbędna jest realizacja szczegółowych celów określonych m.in. w art. 87 ust. 2 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, do których należą:

- włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;
- uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
- zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
- wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
- podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
- określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
- podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami
- zapoznanie z zasobami dziedzictwa kulturowego, historią i zabytkami Gminy, w tym także rozróżnienie obiektów wpisanych do rejestru zabytków województwa i figurujących w ewidencji Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków
- wspieranie działań zmierzających do pozyskania środków finansowych na opiekę nad zabytkami
- uwzględnienie uwarunkowań ochrony zabytków przy sporządzaniu i zmianie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy.

Konieczność opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami jest nałożona przez art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, który stwierdza, iż:

1. Zarząd województwa, powiatu lub wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza na okres 4 lat odpowiednio wojewódzki, powiatowy lub gminny program opieki nad zabytkami.
2. Programy, o których mowa w ust. 1, mają na celu, w szczególności:
  - 1) włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;
  - 2) uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
  - 3) zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
  - 4) wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
  - 5) podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
  - 6) określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
  - 7) podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.
3. Wojewódzki, powiatowy i gminny program opieki nad zabytkami przyjmuje odpowiednio sejmik województwa, rada powiatu i rada gminy, po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków.
4. Programy, o których mowa w ust. 3, są ogłaszane w wojewódzkim dzienniku urzędowym.
5. Z realizacji programów zarząd województwa, powiatu i wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza, co 2 lata, sprawozdanie, które przedstawia się odpowiednio sejmikowi województwa, radzie powiatu lub radzie gminy.
6. Sprawozdanie z realizacji wojewódzkiego programu opieki nad zabytkami jest przekazywane Generalnemu Konserwatorowi Zabytków i właściwemu wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków w celu jego wykorzystania przy opracowywaniu, aktualizacji i realizacji krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

## 2. PODSTAWA PRAWNA OPRACOWANIA PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

### Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej

Ochrona zabytków, dawnych materialnych i niematerialnych dóbr kultury jest obowiązkiem konstytucyjnym Państwa. w myśl art. 5 Konstytucji RP „Rzeczpospolita Polska (...) strzeże dziedzictwa narodowego (...). Istotnym elementem tego dziedzictwa są zabytki, które w swych niematerialnych wartościach są dobrem wspólnym. Art. 82 Konstytucji wskazuje, iż „obowiązkiem Obywatela (...) jest troska o dobro wspólne”, z kolei art. 6 Konstytucji stanowi, że „...Rzeczpospolita Polska, stwarza warunki upowszechniania i równego dostępu do dóbr kultury (...)”.

Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2020, poz. 282)

Obowiązująca ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami wprowadziła pojęcia ochrony i opieki nad zabytkami. Zgodnie z art. 3, użyte w ustawie określenia oznaczają:

- 1) zabytek – nieruchomość lub rzecz ruchomą, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową;
- 2) zabytek nieruchomy – nieruchomość, jej część lub zespół nieruchomości, o których mowa w pkt. 1;
- 3) zabytek ruchomy – rzecz ruchomą, jej część lub zespół rzeczy ruchomych, o których mowa w pkt. 1;
- 4) zabytek archeologiczny – zabytek nieruchomy, będący powierzchnią, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów albo zabytek ruchomy, będący tym wytworem;
- 5) instytucja kultury wyspecjalizowana w opiece nad zabytkami – instytucję kultury w rozumieniu przepisów o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej, której celem statutowym jest sprawowanie opieki nad zabytkami;
- 6) prace konserwatorskie – działania mające na celu zabezpieczenie i utrwalenie substancji zabytku, zahamowanie procesów jego destrukcji oraz dokumentowanie tych działań;
- 7) prace restauratorskie – działania mające na celu wyeksponowanie wartości artystycznych i estetycznych zabytku, w tym, jeżeli istnieje taka potrzeba, uzupełnienie lub odtworzenie jego części, oraz dokumentowanie tych działań;
- 8) roboty budowlane – roboty budowlane w rozumieniu przepisów Prawa budowlanego, podejmowane przy zabytku lub w otoczeniu zabytku;

- 9) badania konserwatorskie – działania mające na celu rozpoznanie historii i funkcji zabytku, ustalenie użytych do jego wykonania materiałów i zastosowanych technologii, określenie stanu zachowania tego zabytku oraz opracowanie diagnozy, projektu i programu prac konserwatorskich, a jeżeli istnieje taka potrzeba, również programu prac restauratorskich;
- 10) badania architektoniczne – działania ingerujące w substancję zabytku, mające na celu rozpoznanie i udokumentowanie pierwotnej formy obiektu budowlanego oraz ustalenie zakresu jego kolejnych przekształceń;
- 11) badania archeologiczne – działania mające na celu odkrycie, rozpoznanie, udokumentowanie i zabezpieczenie zabytku archeologicznego;
- 12) historyczny układ urbanistyczny lub ruralistyczny – przestrzenne założenie miejskie lub wiejskie, zawierające zespoły budowlane, pojedyncze budynki i formy zaprojektowanej zieleni, rozmieszczone w układzie historycznych podziałów własnościowych i funkcjonalnych, w tym ulic lub sieci dróg;
- 13) historyczny zespół budowlany – powiązaną przestrzennie grupę budynków wyodrębnioną ze względu na formę architektoniczną, styl, zastosowane materiały, funkcję, czas powstania lub związek z wydarzeniami historycznymi;
- 14) krajobraz kulturowy – przestrzeń historycznie ukształtowaną w wyniku działalności człowieka, zawierającą wytwory cywilizacji oraz elementy przyrodnicze;
- 15) otoczenie – teren wokół lub przy zabytku wyznaczony w decyzji o wpisie tego terenu do rejestru zabytków w celu ochrony wartości widokowych zabytku oraz jego ochrony przed szkodliwym oddziaływaniem czynników zewnętrznych.

Zgodnie z art. 89 organami ochrony zabytków są:

- 1) minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje Generalny Konserwator Zabytków;
- 2) wojewoda, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje Wojewódzki Konserwator Zabytków.

W art. 4 zapisano, iż ochrona zabytków polega w szczególności na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu:

- 1) zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwale zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie;
- 2) zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków;
- 3) udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków;
- 4) przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę;
- 5) kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków;
- 6) uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.



Art. 5 wskazuje, iż opieka nad zabytkiem sprawowana przez jego właściciela lub posiadacza polega, w szczególności, na zapewnieniu warunków:

- 1) naukowego badania i dokumentowania zabytku;
- 2) prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku;
- 3) zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie;
- 4) korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości;
- 5) popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii i kultury.

Ponadto, w art.6, ustawa definiuje m.in. podstawowe pojęcia z zakresu ochrony i opieki nad zabytkami oraz przedmiot, zakres, formy i sposób ich ochrony. W art. 7 określa także formy i sposób ochrony zabytków.

Ustawa definiuje obowiązki oraz kompetencje samorządu terytorialnego w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami. Szczegółowo określone obowiązki samorządu w stosunku do obiektów zabytkowych objętych ochroną, których samorząd jest właścicielem lub posiadaczem zawarte są w następujących artykułach: 5, 25, 26, 28, 30, 31, 36, 71, 72.

Na mocy art. 21 ewidencja zabytków jest podstawą do sporządzania programów opieki nad zabytkami przez województwa, powiaty i gminy. Art. 22 ust. 4 stwierdza, iż „Wójt (burmistrz, prezydent miasta) prowadzi gminną ewidencję zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomości z terenu gminy.”. W ust. 5 tego artykułu zapisano, iż w gminnej ewidencji zabytków powinny być ujęte:

- 1) zabytki nieruchome wpisane do rejestru;
- 2) inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków;
- 3) inne zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w porozumieniu z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

Jak wspomniano art. 87 ustawy określa obowiązek samorządu, dotyczący sporządzania i uchwalania gminnego programu opieki nad zabytkami:

- program winien być opracowany na okres 4 lat,
- program służy celom określonym w Ustawie,
- program przyjmuje rada gminy, po uzyskaniu opinii Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków,
- program ogłaszany jest w wojewódzkim dzienniku urzędowym,
- z realizacji programu władze gminy sporządzają co 2 lata sprawozdanie, które przedstawiane jest radzie gminy.

Artykuły 18 i 19 nakazują samorządom uwzględnianie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami przy sporządzaniu i aktualizacji planów zagospodarowania przestrzennego.

Dodatkowo należy wskazać odniesienia do zakresu ochrony dziedzictwa kulturowego, zawarte w następujących aktach prawnych:

**Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym** (Dz. U. z 2019 r. poz. 506 z późn. zm.)

- art. 7 ust. 1 pkt. 9

„Zaspakajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy. W szczególności zadania własne obejmują sprawy:  
9) kultury w tym bibliotek gminnych i innych instytucji kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.”

**Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym** (Dz. U. z 2018 r. poz. 1945, z 2019 r. poz. 60, 235, 730, 1009).

Na mocy ustawy planowanie i zagospodarowanie przestrzenne musi uwzględnić m.in.: wymagania ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej (art. 1. ust. 2, pkt 4). Ustawa określa, iż studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego powinno w swej treści zawierać następujące elementy:

- uwzględnianie stanu dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej (art. 10, ust. 1, pkt 4),
- określenie obszarów i zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej (art. 10, ust. 2, pkt 4).

W miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego będącym aktem prawa miejscowego ustawa nakazuje obecność następujących elementów:

- obowiązkowe określenie zasad ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu kulturowego (art. 15, ust. 2, pkt 3),
- obowiązkowe określenie zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej (art. 15, ust. 2, pkt 4),
- określa się, w zależności od potrzeb, granice pomników zglądy oraz ich stref ochronnych, a także ograniczenia dotyczące prowadzenia na ich terenie działalności gospodarczej, określone w ustawie z dnia 7 maja 1999 r. o ochronie terenów byłych hitlerowskich obozów zglądy (art. 15, ust. 3, pkt 6).

Wymagania koncepcji ochrony zabytków uwzględnia się również na szczeblach wojewódzkim i krajowym planowania przestrzennego (art. 39, ust. 3, pkt 2; art. 47, ust. 2, pkt 2). Projekt planu wymaga uzgodnienia z właściwym Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

**Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane** (Dz. U. z 2019 r. poz. 1186 z późn. zm.)

W myśl tej ustawy jej przepisy nie naruszają przepisów o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami w odniesieniu do obiektów i obszarów wpisanych do rejestru zabytków oraz obiektów i obszarów objętych ochroną konserwatorską na podstawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego (art. 2. , ust 2 pkt. 3).

W art. 5, ust. 1 pkt 7 oraz ust. 2 ustawa stwierdza, iż obiekt budowlany należy użytkować w sposób zgodny z jego przeznaczeniem i wymaganiami ochrony środowiska oraz nakazuje projektowanie

i budowanie obiektów budowlanych i związanych z nim urządzeń zapewniające ochronę obiektów wpisanych do rejestru zabytków oraz obiektów objętych ochroną konserwatorską.

W przypadku pozytywnej opinii Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w odniesieniu do obiektów budowlanych wpisanych do rejestru zabytków oraz innych obiektów budowlanych usytuowanych na obszarach objętych ochroną konserwatorską możliwe jest złożenie wniosku do właściwego ministra o zgodę na odstąpienie od przepisów techniczno-budowlanych, o których mowa w art. 7 ustawy (art. 9, ust. 3, pkt 4).

Wg art. 30 ust. 2 w stosunku do prac budowlanych przy obiektach oraz obszarach niewpisanych do rejestru zabytków, a ujętych w gminnej ewidencji zabytków, wymagane jest zgłoszenie do właściwego organu. W zgłoszeniu należy określić rodzaj, zakres i sposób wykonywania robót budowlanych oraz termin ich rozpoczęcia. Do zgłoszenia należy dołączyć oświadczenie, o którym mowa w art. 32 ust. 4 pkt. 2, oraz, w zależności od potrzeb, odpowiednie szkice lub rysunki, a także pozwolenia, uzgodnienia i opinie wymagane odrębnymi przepisami. W razie konieczności uzupełnienia zgłoszenia właściwy organ nakłada, w drodze postanowienia, na zgłaszającego obowiązek uzupełnienia, w określonym terminie, brakujących dokumentów, a w przypadku ich nieuzupełnienia – wnosi sprzeciw, w drodze decyzji. Zgodnie z art. 32 ust. 1:

1. Pozwolenie na budowę lub rozbiórkę obiektu budowlanego może być wydane po uprzednim:
  - 1) przeprowadzeniu oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko albo oceny oddziaływania przedsięwzięcia na obszar Natura 2000, jeżeli jest ona wymagana przepisami ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko,
  - 2) uzyskaniu przez inwestora, wymaganych przepisami szczególnymi, pozwoleń, uzgodnień lub opinii innych organów,
  - 3) wyrażeniu zgody przez ministra właściwego do spraw energii – w przypadku budowy gazociągu przesyłowego, gazociągu o zasięgu krajowym lub jeżeli budowa ta wynika z umów międzynarodowych

Prowadzenie robót budowlanych przy obiekcie budowlanym wpisanym do rejestru zabytków lub na obszarze wpisanym do rejestru zabytków wymaga, przed wydaniem decyzji o pozwoleniu na budowę, uzyskania pozwolenia na prowadzenie tych robót, wydanego przez właściwego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków (art. 39, ust. 1).

Pozwolenie na rozbiórkę obiektu budowlanego wpisanego do rejestru zabytków może być wydane po uzyskaniu decyzji Generalnego Konserwatora Zabytków działającego w imieniu ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego o skreśleniu tego obiektu z rejestru zabytków (art. 39, ust. 2).

W stosunku do obiektów budowlanych oraz obszarów niewpisanych do rejestru zabytków, a ujętych w gminnej ewidencji zabytków, pozwolenie na budowę lub rozbiórkę obiektu budowlanego wydaje organ administracji architektoniczno-budowlanej w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków (art. 39, ust. 3).

Katalog działań budowlanych, w stosunku do których niewymagane jest pozwolenie na budowę, a które podlegają zgłoszeniu organowi budowlanemu określają kolejno art. 29, 29a, 30, 31 ustawy Prawo Budowlane. W stosunku do zamierzeń, które wymagają jedynie zgłoszenia zgodnie z art. 30 ust. 7 ustawy właściwy organ może nałożyć w drodze decyzji obowiązek uzyskania pozwolenia na wykonanie określonego obiektu lub robót budowlanych objętych obowiązkiem zgłoszenia, jeżeli ich realizacja może naruszać ustalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego lub spowodować m.in. pogorszenie stanu środowiska lub stanu zachowania zabytków.

**Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie** (Dz. U. z 2019 r. poz. 688 z późn. zm.)

Określa ona, iż wśród zadań publicznych znajdują się działania m.in. w zakresie kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury i dziedzictwa narodowego (art. 4, ust. 1, pkt 16). Regulacje z tym związane zawarte są w art. 19, który określa prawa i obowiązki mieszkańców w zakresie realizacji wybranych przez nich działań, zarówno w ramach inicjatyw lokalnych, jak i za pośrednictwem organizacji pozarządowych lub innych podmiotów wymienionych w art. 3 ust. 3 ustawy. Artykuł precyzuje też, iż jednostka samorządu terytorialnego zawiera na czas określony umowę o wykonanie inicjatywy lokalnej z wnioskodawcą.

**Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska** (Dz. U. z 2019 r. poz. 1396 z późn. zm.).

Zgodnie z zapisami art. 71 ust. 3 tej ustawy przeznaczenie i sposób zagospodarowania terenu powinny w jak największym stopniu zapewniać zachowanie jego walorów krajobrazowych. Dotyczy to także krajobrazu kulturowego.

Art. 101 ust. 1 określa, iż ochrona powierzchni ziemi polega m. in. na zachowaniu wartości kulturowych, z uwzględnieniem zabytków archeologicznych.

**Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody** (Dz. U. z 2018 r. poz. 1614, 2244, 2340 z późn. zm.).

Jednym z celów ochrony przyrody jest ochrona walorów krajobrazowych, zieleni w miastach i wsiach oraz zadrzewień (art. 2, ust. 2, pkt 5). Jako jedną z form ochrony przyrody w tym jej immanentnego składnika, jakim jest krajobraz ustawa ta przyjmuje w art. 6, ust. 1, pkt 3 park krajobrazowy. Zgodnie z art. 16, ust. 1,; park krajobrazowy obejmuje obszar chroniony ze względu na wartości przyrodnicze, historyczne i kulturowe oraz walory krajobrazowe w celu zachowania, popularyzacji tych wartości w warunkach zrównoważonego rozwoju. Zarówno utworzenie parku

krajobrazowego jak i nadanie mu statutu należą do prerogatyw sejmiku wojewódzkiego (art. 16, ust. 3, ust. 5).

**Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami** (Dz. U. z 2018 r. poz. 2204, 2348, z 2019 r. poz. 270, 492, 801 z późn. zm.)

W świetle art. 6 pkt 5 jednym z celów publicznych tej ustawy jest opieka nad nieruchomościami stanowiącymi zabytki w rozumieniu przepisów o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Art. 13, ust. 4 jasno określa, że: sprzedaż, zamiana, darowizna lub oddanie w użytkowanie wieczyste nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków, stanowiących własność Skarbu Państwa lub jednostki samorządu terytorialnego, a także wnoszenie tych nieruchomości, jako wkładów niepieniężnych (aportów) do spółek, wymaga pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Cenę nieruchomości lub jej części (wyznaczonej zgodnie z art. 67) wpisanej do rejestru zabytków obniża się o 50% (zgodnie z art. 68 ust. 3). Właściwy organ może, za zgodą odpowiednio wojewody albo rady lub sejmiku, podwyższyć lub obniżyć tę bonifikatę. Identyczny zapis stosuje się w przypadku opłaty z tytułu użytkowania wieczystego jeżeli nieruchomość gruntowa została wpisana do rejestru zabytków (art. 73, ust. 4) oraz w przypadku opłaty z tytułu trwałego zarządu (art. 84, ust. 4).

**Ustawa z dnia 12 stycznia 1991 r. o podatkach i opłatach lokalnych** (Dz. U. z 2019 r. poz. 1170 z późn. zm.).

Na podstawie art. 7, ust. 1, pkt 6 ustawa zwalnia od podatku od nieruchomości: grunty i budynki wpisane indywidualnie do rejestru zabytków, pod warunkiem ich utrzymania i konserwacji, zgodnie z przepisami o ochronie zabytków, z wyjątkiem części zajętych na prowadzenie działalności gospodarczej.

**Ustawa dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej** (Dz. U. z 2018 r. poz. 1983, z 2019 r. poz. 115, 730)

Według zapisów tej ustawy zarówno państwo (art. 1 ust. 2) jak i organy jednostek samorządu terytorialnego (art. 1 ust. 4) sprawują mecenat nad działalnością kulturalną polegający m.in. na wspieraniu i promocji opieki nad zabytkami.

Do powyższych ustaw należy dołączyć akty prawne, które w całej swojej treści odnoszą się do zakresu ochrony zabytków i dziedzictwa kulturowego. Są to:

- ustawa z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz. U. z 2018 r., poz. 720),
- ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz. U. z 2019 r., poz. 1479 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (Dz. U. z 2019 r., poz. 553, 730),
- ustawa z dnia 7 maja 1999 r. o ochronie terenów byłych hitlerowskich obozów zagłady (Dz. U. z 2015 r., poz. 2120).

Ostatni element to akty wykonawcze do ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Są to:

- Rozporządzenie MKiDN z dnia 10 września 2019 (Dz. U. 2019 poz. 1886) w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem. W oparciu o art. 24 ust. 1 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami rozporządzenie określa sposób prowadzenia powyższych rejestrów i wykazów,
- Rozporządzenie MKiDN z dnia 2 sierpnia 2018 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich i badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków albo na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz robót budowlanych, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, a także badań archeologicznych i poszukiwań zabytków (t.j. Dz.U. z 2018 r., poz. 1609),
- Rozporządzenie MKiDN z dnia 16 sierpnia 2017 r. w sprawie udzielenia dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru (Dz. U. 2017 r. poz. 1674).

### **3. PRZEDMIOT OCHRONY PRAWNEJ**

Przywołana na wstępie ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami stanowi podstawę prawną ochrony dziedzictwa kulturowego w Polsce i wprowadza w tej materii szereg fundamentalnych definicji i pojęć. W myśl ustawy zabytek jest to nieruchomość lub rzecz ruchoma, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

Zgodnie z ustawą opiece podlegają – bez względu na stan zachowania – zabytki pogrupowane w trzech kategoriach:

Zabytki nieruchome będące w szczególności:

- krajobrazami kulturowymi,
- układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi,
- dziełami architektury i budownictwa,
- dziełami budownictwa obronnego,
- obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i innymi zakładami przemysłowymi,

- cmentarzami,
- parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni,
- miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji.

Zabytki ruchome będące w szczególności:

- dziełami sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej,
- kolekcjami stanowiącymi zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje,
- numizmatami oraz pamiątkami historycznymi, a zwłaszcza militariami, sztandarami, pieczęciami, odznakami, medalami i orderami, wytworami techniki, a zwłaszcza urządzeniami, środkami transportu oraz maszynami i narzędziami świadczącymi o kulturze materialnej, charakterystycznymi dla dawnych i nowych form gospodarki, dokumentującymi poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego,
- materiałami bibliotecznymi, o których mowa w art. 5 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz. U. z 2012 r. poz. 642 z późn. zm.),
- instrumentami muzycznymi, wytworami sztuki ludowej i rękodzieła oraz innymi obiektami etnograficznymi,
- przedmiotami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji.

Zabytki archeologiczne będące w szczególności:

- pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa,
- cmentarzyskami,
- kurhanami,
- relikwiami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

Ponadto, zgodnie z art. 6.2. ochronie mogą podlegać nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej.

#### **4. FORMY PRAWNE OCHRONY ZABYTEKÓW**

Ustawodawca wyróżnia następujące formy ochrony zabytków:

- wpis do rejestru zabytków,
- wpis na Listę Skarbów Dziedzictwa,
- uznanie za pomnik historii,

- utworzenie parku kulturowego,
- ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego, decyzjach o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzjach o warunkach zabudowy, decyzjach o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzjach o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzjach o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

### **Wpis do rejestru zabytków**

Podstawą wpisu do rejestru zabytków jest decyzja administracyjna wydana przez wojewódzkiego konserwatora zabytków. Z wnioskiem o taki wpis może występować właściciel zabytku oraz użytkownik wieczysty gruntu na którym znajduje się zabytek. Również wojewódzki konserwator zabytków ma prawo wszczęcia postępowania z urzędu w sprawie wpisania zabytku nieruchomego do rejestru zabytków.

Rejestr zabytków prowadzi odpowiedni wojewódzki konserwator zabytków dla zabytków znajdujących się na terenie województwa. Do rejestru można wpisać także otoczenie oraz nazwę geograficzną, historyczną i tradycyjną zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru zabytków. Wojewódzki konserwator zabytków może wpisać także do rejestru historyczny układ urbanistyczny lub ruralistyczny. Sprawy te reguluje ustawa z 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz Rozporządzenie Ministra Kultury z 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz. U. z 2019 r. poz. 1886).

### **Lista Skarbów Dziedzictwa**

Listę Skarbów Dziedzictwa prowadzi minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego. Na Listę Skarbów Dziedzictwa wpisuje się zabytek ruchomy o szczególnej wartości dla dziedzictwa kulturowego zaliczany do jednej z następujących kategorii:

- 1) zabytków archeologicznych, które mają więcej niż 100 lat, wchodzą w skład zbiorów archeologicznych lub zostały pozyskane w wyniku badań archeologicznych lub przypadkowych odkryć,
- 2) elementów stanowiących integralną część zabytków architektury, wystroju wnętrz, pomników, posągów i dzieł rzemiosła artystycznego, które mają więcej niż 100 lat,
- 3) wykonanych ręcznie dowolną techniką i na dowolnym materiale dzieł malarstwa, niobjętych kategoriami wskazanymi w pkt 4 i 5, które mają więcej niż 50 lat, ich wartość jest wyższa niż 150 000 euro oraz nie są własnością ich twórców,
- 4) wykonanych ręcznie na dowolnym materiale akwareli, gwaszy i pastelów, które mają więcej niż 50 lat, ich wartość jest wyższa niż 30 000 euro oraz nie są własnością ich twórców,



- 5) mozaik, nieobjętych kategoriami wskazanymi w pkt 1 i 2, oraz rysunków wykonanych ręcznie przy użyciu dowolnej techniki i na dowolnym materiale, które mają więcej niż 50 lat, ich wartość jest wyższa niż 15 000 euro oraz nie są własnością ich twórców,
  - 6) oryginalnych dzieł grafiki i matryc do ich wykonania oraz oryginalnych plakatów, które mają więcej niż 50 lat, ich wartość jest wyższa niż 15 000 euro oraz nie są własnością ich twórców,
  - 7) oryginalnych rzeźb, posągów lub ich kopii wykonanych tą samą techniką co oryginał, nieobjętych kategorią wskazaną w pkt 1, które mają więcej niż 50 lat, ich wartość jest wyższa niż 50 000 euro oraz nie są własnością ich twórców,
  - 8) fotografii, filmów oraz ich negatywów, które mają więcej niż 50 lat, ich wartość jest wyższa niż 15 000 euro oraz nie są własnością ich twórców,
  - 9) pojedynczych lub znajdujących się w zbiorach inkunabułów i manuskryptów oraz map i partytur muzycznych, liczących więcej niż 50 lat, które nie są własnością ich twórców,
  - 10) pojedynczych lub znajdujących się w zbiorach książek, które mają więcej niż 100 lat i ich wartość jest wyższa niż 50 000 euro,
  - 11) map drukowanych, które mają więcej niż 200 lat,
  - 12) środków transportu, które mają więcej niż 75 lat i ich wartość jest wyższa niż 50 000 euro,
  - 13) innych kategorii, niewymienionych w pkt 1–12, obejmujących zabytki, które mają więcej niż 50 lat i ich wartość jest wyższa niż 50 000 euro
- na podstawie decyzji wydanej przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, z urzędu albo na wniosek właściciela zabytku ruchomego.

### **Pomnik Historii**

Terminem tym określa się zabytek nieruchomy o szczególnych wartościach materialnych i niematerialnych oraz znaczeniu dla dziedzictwa kulturowego naszego kraju. Rangę pomnika historii podkreśla fakt, że jest on ustanawiany przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej specjalnym rozporządzeniem na wniosek Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. W treści prezydenckiego rozporządzenia wyszczególnia się cechy danego zabytku świadczące o jego najwyższej wartości, określa się precyzyjnie jego granice i zamieszcza schematyczną mapkę obiektu.

Na elitarną listę Pomników Historii mogą zostać wpisane obiekty architektoniczne, krajobrazy kulturowe, układy urbanistyczne lub ruralistyczne, zabytki techniki, obiekty budownictwa obronnego, parki i ogrody, cmentarze, miejsca pamięci najważniejszych wydarzeń lub postaci historycznych oraz stanowiska archeologiczne. Na rok 2019 w całym kraju było 105 miejsc i obiektów uznanych za pomnik historii.

### **Park kulturowy**

Kolejną formą ochrony jest utworzenie parku kulturowego w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi

charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej. Podstawą jego utworzenia jest uchwała rady gminy, którą podejmuje się po zasięgnięciu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków.

**Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego lub decyzja o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzja o warunkach zabudowy, decyzja o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzja o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzja o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego**

Relacje pomiędzy ochroną zabytków a planami zagospodarowania przestrzennego są regulowane przez artykuły 18, 19 i 20 ustawy z 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Przede wszystkim art. 18 wprowadza obowiązek uwzględniania ochrony zabytków i opieki nad zabytkami przy sporządzaniu i aktualizacji koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju, strategii rozwoju województw, planów zagospodarowania przestrzennego województw, analiz i studiów z zakresu zagospodarowania przestrzennego powiatu, strategii rozwoju gmin, studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

W wymienionych decyzjach, koncepcjach, strategiach, analizach, planach i studiach, winno się w szczególności uwzględnić krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, określić rozwiązania niezbędne do zapobiegania zagrożeniom dla zabytków i zapewnić im ochronę przy realizacji inwestycji oraz przywracania zabytków do jak najlepszego stanu oraz ustalić przeznaczenie i zasady zagospodarowania terenu uwzględniające opiekę nad zabytkami. w przypadku zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia, zabytków nieruchomych, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków oraz parków kulturowych, ochrona ich musi być bezwarunkowo uwzględniona w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego i pozostałych decyzjach.

## **5. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE I WEWNĘTRZNE OCHRONY ZASOBÓW DZIEDZICTWA KULTUROWEGO**

### **5.1 RELACJE GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI Z OPRACOWANIAM I WYKONANYMI NA POZIOMIE KRAJOWYM:**

KRAJOWY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI NA LATA 2019-2022

Krajowy Program Opieki nad Zabytkami na lata 2019-2022 został przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 13 sierpnia 2019 roku i jest efektem wykonania upoważnienia ustawowego, zawartego w artykułach 84 i 85, ust. 1 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami i jest programem rozwoju określonym w artykule 15 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 roku o zasadach prowadzenia polityki rozwoju. Gminny Program Opieki nad Zabytkami opiera się na założeniach programu krajowego, jednak są one dość ogólne w odniesieniu do zabytków z terenu gminy.

Cel główny Krajowego Programu Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami na lata 2019–2022 to Stworzenie warunków dla zapewnienia efektywnej ochrony i opieki nad zabytkami. Został on opracowany na bazie wniosków płynących z realizacji i ewaluacji Programu 2014–2017, a także zmiany systemu ochrony zabytków wprowadzonej ustawą z dnia 22 czerwca 2017 r. o zmianie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz niektórych innych ustaw. Cel główny dzieli się na trzy cele szczegółowe, zawierające kierunki działań.

#### CEL SZCZEGÓŁOWY 1 Optymalizacja systemu ochrony dziedzictwa kulturowego

##### Kierunek działania 1.1. Wzmocnienie systemu ochrony na poziomie lokalnym

1. Szkolenia dla jednostek samorządu terytorialnego w zakresie zarządzania dziedzictwem kulturowym, w tym pracowników merytorycznych, z uwzględnieniem zagadnień planowania przestrzennego i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami
2. Budowanie zasobu wiedzy o ochronie dziedzictwa kulturowego na poziomie lokalnym, regionalnym i centralnym
3. Merytoryczne wsparcie procesu planowania i rewitalizacji w gminach
4. Konkurs Generalnego Konserwatora Zabytków nagradzający gminy za modelowe wdrażanie programów opieki nad zabytkami

##### Kierunek działania 1.2. Wzmocnienie systemu ochrony na poziomie centralnym

1. Wspieranie rozwijania kompetencji zawodowych pracowników służb konserwatorskich
2. Ewaluacja stosowanych standardów i metod konserwatorskich
3. Wsparcie działań dokumentacyjnych zasobu zabytkowego
4. Powołanie Centrum Architektury Drewnianej

#### CEL SZCZEGÓŁOWY 2 Wsparcie działań w zakresie opieki nad zabytkami

##### Kierunek działania 2.1. Merytoryczne wsparcie działań w zakresie opieki nad zabytkami

1. Upowszechnianie standardów i metod konserwatorskich dla wybranych zasobów zabytkowych (wybór zasobów, wypracowanie zaleceń dla opiekunów zasobu zabytkowego dotyczących metod konserwacji, adaptacji, dokumentacji i badań, upowszechnianie przez bazę wiedzy).

##### Kierunek działania 2.2. Podnoszenie bezpieczeństwa zasobu zabytkowego

1. Podniesienie bezpieczeństwa zasobów ruchomych przez sprzyjanie intensyfikacji współpracy z opiekunami zabytków przez właściwe służby i instytucje

#### CEL SZCZEGÓŁOWY 3 Budowanie świadomości społecznej wartości dziedzictwa kulturowego

Kierunek działania 3.1. Upowszechnianie wiedzy na temat dziedzictwa kulturowego i jego wartości

1. Kampania społeczno-edukacyjna w mediach, z uwzględnieniem aspektu profilaktyki w dziedzinie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami i dostępności zabytków dla osób z niepełnosprawnościami
2. Tworzenie narzędzi edukacyjnych dla szkół i instytucji kultury, z uwzględnieniem aspektu profilaktyki w dziedzinie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami

Kierunek działania 3.2. Tworzenie warunków dla sprawowania społecznej opieki nad zabytkami

## KONCEPCJA PRZESTRZENNEGO ZAGOSPODAROWANIA KRAJU DO ROKU 2030

Koncepcja przestrzennego zagospodarowania kraju została przyjęta przez Radę Ministrów dnia 13 grudnia 2011 r. Dokument określa zasady polityki państwa w dziedzinie przestrzennego zagospodarowania kraju w perspektywie najbliższych kilkunastu lat.

Polityka przestrzennego zagospodarowania kraju realizuje cele rozwoju kraju w odniesieniu do całości przestrzeni polskiej. Biorąc pod uwagę nowy paradygmat polityki rozwoju cel strategiczny (ponadczasowy) polityki przestrzennego zagospodarowania kraju można określić następująco: Efektywne wykorzystanie przestrzeni kraju i jej terytorialnie zróżnicowanych potencjałów rozwojowych dla osiągnięcia ogólnych celów rozwojowych — konkurencyjności, zwiększenia zatrudnienia, sprawności funkcjonowania państwa oraz spójności w wymiarze społecznym, gospodarczym i terytorialnym w długim okresie.

Tak sformułowany cel — przy doborze odpowiednich celów cząstkowych oraz instrumentów wdrożeniowych — realizowany jest przez wszystkie podmioty publiczne wykonujące zadania rozwojowe w zakresie swoich kompetencji na różnych poziomach zarządzania, w różnych obszarach tematycznych i w odniesieniu do różnych terytoriów.

Drogą do zapewnienia realizacji celu strategicznego polityki przestrzennego zagospodarowania kraju jest koncentracja działań podmiotów publicznych w wybranych obszarach tematycznych i na wyodrębnionych terytoriach. w odniesieniu do diagnozy sytuacji, uwarunkowań oraz trendów rozwojowych sformułowano sześć wzajemnie powiązanych celów polityki przestrzennego zagospodarowania kraju w horyzoncie roku 2030:

- Cel 1. Podwyższenie konkurencyjności głównych ośrodków miejskich Polski w przestrzeni europejskiej poprzez ich integrację funkcjonalną przy zachowaniu policentrycznej struktury systemu osadniczego sprzyjającej spójności;
- Cel 2. Poprawa spójności wewnętrznej i terytorialne równoważenie rozwoju kraju poprzez promowanie integracji funkcjonalnej, tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania się czynników rozwoju, wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich oraz wykorzystanie potencjału wewnętrznego wszystkich terytoriów;
- Cel 3. Poprawa dostępności terytorialnej kraju w różnych skalach przestrzennych poprzez rozwijanie infrastruktury transportowej i telekomunikacyjnej;

- Cel 4. Kształtowanie struktur przestrzennych wspierających osiągnięcie i utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego i walorów krajobrazowych Polski;
- Cel 5. Zwiększenie odporności struktury przestrzennej kraju na zagrożenia naturalne i utraty bezpieczeństwa energetycznego oraz kształtowanie struktur przestrzennych wspierających zdolności obronne państwa;
- Cel 6. Przywrócenie i utrwalenie ład przestrzennego.

Koncepcja wskazuje, iż wzmocnienie ład przestrzennego na poziomie zarządzania zasobem krajobrazów kulturowych i przyrodniczych będzie jednocześnie służyło wdrożeniu zapisów Konwencji Krajobrazowej Rady Europy. Podstawowymi formami ochrony krajobrazów powinny zostać formy dotychczas stosowane: parki krajobrazowe, pomniki historii, parki kulturowe oraz — dla obiektów rangi międzynarodowej — wpis na listę dziedzictwa kulturowego lub przyrodniczego UNESCO.

Stwierdzono, że promocja dziedzictwa kulturowego wpłynęła na wzrost rozpoznawalności i atrakcyjność polskiej przestrzeni. Dbalosc o spuściznę kultury dawnych mieszkańców ziem polskich i wspieranie zachowanych tradycji lokalnych sprzyjają rozwojowi turystyki i wspomagają proces identyfikacji tożsamości kulturowej migrantów. Krajobraz ważny dla historii kultury jest chroniony na równi z krajobrazami charakterystycznymi dla regionów geograficzno- przyrodniczych w zintegrowanej z siecią przyrodniczą rozwiniętej sieci parków kulturowych i pomników historii.

## NARODOWA STRATEGIA ROZWOJU KULTURY NA LATA 2004 – 2013 ORAZ UZUPELNIENIE STRATEGII NA LATA 2004 – 2020

Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami zostały zawarte w dokumencie o nazwie Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004 – 2013 (przyjętym przez Radę Ministrów w dniu 21 września 2004 r.) oraz jego uszczegółowieniu „Uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004 – 2020” (przyjętym w 2005 r.). Są to rządowe dokumenty tworzące ramy dla nowoczesnego mecenatu państwa w sferze kultury, a przede wszystkim dla nowoczesnie pojmowanej polityki kulturalnej państwa, funkcjonującej w warunkach rynkowych, w połączeniu z perspektywami kolejnych okresów programowania Unii Europejskiej.

Głównym celem strategii jest działanie na rzecz zrównoważonego rozwoju kulturalnego regionów w Polsce.

Dokumentem służącym wdrożeniu Narodowej Strategii Rozwoju Kultury jest Narodowy Program Kultury „Ochrona Zabytków i Dziedzictwa Kulturowego na lata 2004-2013”. w programie zapisano następujące priorytety i działania:

### Priorytet 1. Aktywne zarządzanie zasobem stanowiącym materialne dziedzictwo kulturowe

Działania realizowane w ramach niniejszego priorytetu mają na celu materialną poprawę stanu zabytków, ich adaptację i rewitalizację oraz zwiększenie dostępności do nich mieszkańców, turystów i inwestorów. Realizacja działań pozwoli na zwiększenie atrakcyjności regionów, a także wykorzystanie przez nie potencjału związanego z posiadanym dziedzictwem kulturowym.

- Działanie 1.1. Budowa nowoczesnych rozwiązań organizacyjno-finansowych w sferze ochrony zabytków;
- Działanie 1.2. Kompleksowa rewaloryzacja zabytków i ich adaptacja na cele kulturalne, turystyczne, edukacyjne, rekreacyjne i inne cele społeczne;
- Działanie 1.3. Zwiększenie roli zabytków w rozwoju turystyki i przedsiębiorczości poprzez tworzenie zintegrowanych narodowych produktów turystycznych.

Priorytet 2. Edukacja i administracja na rzecz ochrony i zachowania dziedzictwa kulturowego

- Działanie 2.1. Rozwój zasobów ludzkich oraz podnoszenie świadomości społecznej w sferze ochrony dziedzictwa kulturowego;
- Działanie 2.2. Ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego przed nielegalnym wwozem, wywozem i przewozem przez granicę.

Uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2020, opracowane przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego w 2005 r., zawiera ważny z punktu widzenia Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Program Operacyjny „Dziedzictwo kulturowe”.

Priorytet i tego Programu dotyczy rewaloryzacji zabytków nieruchomych i ruchomych. Celami tego priorytetu są:

- poprawa stanu zachowania zabytków,
- zwiększanie narodowego zasobu dziedzictwa kulturowego (w tym także liczby stanowisk archeologicznych),
- kompleksowa rewaloryzacja zabytków i ich adaptacja na cele inne niż kulturalne,
- zwiększenie roli zabytków i muzealiów w rozwoju turystyki i przedsiębiorczości poprzez tworzenie zintegrowanych narodowych produktów turystycznych,
- poprawa warunków instytucjonalnych, prawnych i organizacyjnych w zakresie ochrony zabytków i ich dokumentacji,
- zabezpieczenie zabytków, muzealiów i archiwaliów przed skutkami klęsk żywiołowych, kradzieżami i nielegalnym wywozem za granicę oraz na wypadek sytuacji kryzysowych i konfliktu zbrojnego.

## **5.2 RELACJE GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI Z OPRACOWANIAM I WYKONANYMI NA POZIOMIE WOJEWÓDZKIM**

### **STRATEGIA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO-POMORSKIEGO**

Obecnie obowiązująca Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko- Pomorskiego do 2020 r.- Plan modernizacji 2020+ została przyjęta uchwałą nr XLI/693/13 przez Sejmik Województwa Kujawsko- Pomorskiego dnia 21 października 2013 r. Misja rozwoju województwa zapisana w treści dokumentu brzmi Kujawsko-pomorskie-człowiek, rodzina, społeczeństwo. Aby to osiągnąć strategia wyznacza priorytety i cele działań.

Dla gminy istotne są zapisy priorytetu Modernizacja przestrzeni miast i wsi, w ramach którego znajduje się cel Obszary wiejskie (których integralną częścią są także lokalne ośrodki rozwoju – małe miasta i wiejskie siedziby gmin) – o zróżnicowanym charakterze funkcjonalnym, cechujące się licznymi problemami gospodarczymi i często wymagające aktywizacji społeczno-gospodarczej. Głównym kierunkiem interwencji jest stymulowanie rozwoju społecznego (kluczowa rola usług publicznych szczebla gminnego dla kształtowania właściwych postaw społecznych) oraz lokalnych rynków pracy. Ten poziom polityki terytorialnej w rejonach tradycyjnego rolnictwa ma decydujące znaczenie dla aktywizacji mieszkańców wiejskich, jest także odpowiedzialny za lokalne aspekty rozwoju społecznego i gospodarczego.

W ramach celu znajduje się cel strategiczny Tożsamość i dziedzictwo, związany ściśle z dziedzictwem kulturowym i historycznym regionu. W ramach celu zamierza się podjąć działania na rzecz opracowania i realizacji założeń polityki kulturalnej województwa (co pozwoli na pełną koordynację działalności wszystkich podmiotów funkcjonujących w kulturze) oraz edukacji kulturalnej społeczeństwa (zarówno w edukacji formalnej – na wszystkich poziomach kształcenia, jak i w edukacji nieformalnej). Są to zagadnienia realizujące także cele rozwoju społecznego – istotne dla szeroko rozumianego rozwoju społecznego. Nie wyklucza się, że polityka kulturalna zostanie w przyszłości objęta wojewódzkim programem rozwoju.

Dziedzictwo regionu, świadczące o tym jacy jesteśmy, wymaga zachowania (m.in. tradycyjnej kultury wiejskiej, ginących zawodów, cudów architektury, przyrody, powstających drobnych kolekcji, zbiorów muzealnych i skansenów), odpowiedniej ekspozycji, poprawy dostępności, a także prezentacji w atrakcyjnej dla różnych osób formie. Dopiero dzięki stworzeniu warunków do wzbudzania ciekawości posiadanymi dobrami, wartościami, oddziaływanie na wiele zmysłów, możliwe jest zrozumienie, budzi się właściwy szacunek, zainteresowanie, chęć pogłębiania wiedzy i czynne włączenie się w działania na rzecz zachowania i upowszechniania posiadanego dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego. Wobec powyższego, niezbędna jest waloryzacja obiektów materialnych dziedzictwa kulturowego regionu oraz oszacowanie „wartości marketingowej” wojewódzkich zasobów przyrody i krajobrazu przyrodniczo-kulturowego, koniecznych także dla budowy marki województwa. Poza tym wspierane będą w szczególności przedsięwzięcia umożliwiające atrakcyjny, interaktywny, oryginalny, wielozmysłowy kontakt z dziedzictwem regionu.

Powyższe zapisy realizowane będą w ramach następujących kierunków działań:

1. Budowa tożsamości regionalnej województwa
2. Zachowanie oraz promocja dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego regionu
3. Wsparcie działań ratowniczych tradycyjnej kultury wiejskiej, ginących zawodów, cudów architektury, przyrody, powstających drobnych kolekcji, zbiorów muzealnych i skansenów, będących częścią środowiska kulturowego województwa
4. Rozwój oferty kulturalnej o znaczeniu regionalnym, krajowym i międzynarodowym
5. Promocja marki województwa

Należy jednak zwrócić uwagę, iż w świetle Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami powyższe zapisy są bardzo ogólne i trudno doszukać się konkretnych odniesień do potrzeb gminy. Mimo to, cele przedstawione w niniejszym Programie są zgodne z kierunkami rozwoju województwa, co może przyczynić się do ich dokładniejszej realizacji.

## PLAN ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO-POMORSKIEGO

Plan zagospodarowanie przestrzennego województwa został przyjęty uchwałą Sejmiku Województwa Kujawsko – Pomorskiego nr XI/135/03 z dnia 26 czerwca 2003 r. Cele i działania Planu zawarte są w rozdziale V Polityka zagospodarowania przestrzennego województwa. W nim wyróżnić można zapisy dotyczące Gminy, występujące w celach operacyjnych:

### 3.3 Kierunki ochrony i kształtowania środowiska przyrodniczego i kulturowego

Dla podniesienia konkurencyjności i atrakcyjności regionu konieczne jest podjęcie działań prowadzących do zachowania i pełnego wykorzystania turystycznych walorów środowiska przyrodniczego i kulturowego poprzez:

- poprawę zagospodarowania istniejących szlaków turystycznych
- rozwój agroturystyki na bazie walorów przyrodniczo-krajobrazowych i kulturowych.

## PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO-POMORSKIEGO NA LATA 2017 – 2020

Program Opieki nad Zabytkami Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2017- 2020 przyjęto uchwałą nr XXXI/518/17 przez Sejmik Województwa Kujawsko- Pomorskiego dnia 24 kwietnia 2017 r. Dokument przedstawia szereg celów i kierunków działania w zakresie zachowania dziedzictwa kulturowego na obszarze województwa kujawsko- pomorskiego. Zapisy te są w dużej mierze zgodne z kierunkami zawartymi w Gminnym Programie Opieki nad Zabytkami dla Gminy Ciechocin. W ramach celów do realizacji wyznaczono następujące działania:

### Cel 1. Zachowanie dziedzictwa materialnego

#### I. Kierunek działań: Ochrona ustawowa

##### Działania:

- wspieranie starań o nadanie tytułu pomnika historii obiektom będącym w fazie wstępnej procedury: zespół spichlerzy w Grudziądzu, zespół uzdrowiskowy w Ciechocinku. Radzyń Chełmiński – zamek;
- wspieranie działań samorządów lokalnych zmierzających do nadania kolejnym obiektom statusu pomnika historii;
- wspieranie prac zmierzających do powoływania nowych parków kulturowych;
- wspieranie działań zmierzających do poszerzania listy obiektów. wpisanych do rejestru zabytków, na przykład poprzez odpowiednie wymogi konkursowe;



- propagowanie i wspieranie prac przy aktualizacji i uzupełnianiu wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków.

## 2. Kierunek działań: Prace konserwatorskie i restauratorskie

### Działania:

- kontynuacja współfinansowania prac konserwatorsko-restauratorskich, rewitalizacyjnych i ratunkowych przy obiektach nieruchomościach i ruchomych, wpisanych do rejestru zabytków oraz doskonalenie zasad przyznawania dotacji;
- kontynuacja rozpoczętych prac remontowych, konserwatorskich i adaptacyjnych obiektów zabytkowych, będących własnością Samorządu Województwa;
- kontynuacja wsparcia nowych inicjatyw zmierzających do ochrony i popularyzacji dziedzictwa kulturowego oraz rozwój infrastruktury obiektów istniejących;
- wspomaganie działań rewaloryzacyjnych i rewitalizacyjnych zdegradowanych cennych obiektów i obszarów o znaczeniu historycznym;
- wspomaganie działań konserwatorsko-restauracyjnych przy zabytkowych układach urbanistycznych i ruralistycznych;

## 3. Kierunek działań: Edukacja

### Działania:

- wspomaganie organizacji szkoleń i wykładów związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego;
- wspomaganie organizacji konkursów o charakterze edukacyjnym;
- nagradzanie działań przyczyniających się do zachowania bądź przywracania historycznych wartości zasobów dziedzictwa kulturowego województwa.

## 4. Kierunek działań: Ład przestrzenny

### Działania:

- wspomaganie przedsięwzięć zmierzających do identyfikacji zachowanych najcenniejszych krajobrazów kulturowych województwa;
- wspomaganie przedsięwzięć zmierzających do zachowania i kształtowania ładu przestrzennego z utrzymaniem właściwej ekspozycji obiektów zabytkowych i dostosowywaniem nowej zabudowy do wartości historycznych miejsc.

## 5. Kierunek działań: Dokumentacja i popularyzacja

### Działania:

- współfinansowanie prac badawczych i dokumentacyjnych obiektów i obszarów wpisanych do rejestru zabytków jako integralnej części procesów konserwatorskich, z uwzględnieniem faktu, iż działania na poziomie dokumentacyjnym poprzedzają proces prac konserwatorskich i budowlanych, stanowiąc niejednokrotnie poważne obciążenie finansowe dla beneficjenta. W przypadku badań archeologicznych dokumentacja stanowi jedyną formę ochrony stanowisk, które po eksploracji przestają istnieć fizycznie. Na szczególną uwagę zasługują powinny:
  - badania architektoniczne,

- badania na obecność polichromii,
- dokumentacja rysunkowo-pomiarowa,
- opracowania monograficzne i studialne,
- projekty architektoniczne związane z adaptacją obiektów i obszarów zabytkowych,
- dokumentowanie działalności antropogennej w oparciu o badania archeologiczne.

## Cel 2. Zachowanie dziedzictwa niematerialnego

### 1. Kierunek działań: Ochrona

#### Działania:

- wspieranie działań zmierzających do ochrony niematerialnego dziedzictwa kultury województwa.

### 2. Kierunek działań: Edukacja

#### Działania:

- wspieranie działań edukacyjnych w zakresie znaczenia, wartości i ochrony niematerialnego dziedzictwa kultury województwa;
- wspomaganie działań w obszarze digitalizacji najcenniejszych zasobów folkloru słownego i ich udostępniania;
- wspieranie konkursów związanych z kulturą niematerialna regionu

### 3. Kierunek działań: Zachowanie

#### Działania:

- aktywizacja środowisk lokalnych poprzez przywracanie dawnych praktyk tanecznych i muzycznych;
- wspieranie i upowszechnianie „ginących zawodów”.

### 4. Kierunek działań: Dokumentacja i badania

#### Działania:

- wspieranie badań i tworzenie dokumentacji dotyczącej zjawisk z zakresu dziedzictwa niematerialnego, w szczególności tradycyjnych zwyczajów ludowych, regionalnej muzyki i tańca oraz folkloru słownego.

## Cel 3. Kulturowanie tradycji regionalnych

### 1. Kierunek działań: Rekonstrukcja, konserwacja i zabezpieczanie

#### Działania:

- wspomaganie działań z zakresu rekonstrukcji, konserwacji i zabezpieczenia zabytkowych strojów i rekwizytów, służących do kulturowania zwyczajów ludowych na terenie województwa.

### 2. Kierunek działań: Dokumentacja

#### Działania:

- wspieranie przedsięwzięć zmierzających do dokumentowania zjawisk i zwyczajów ludowych, ze względu na ich wyjątkową wartość dla budowania tożsamości regionalnej oraz unikatowość w skali ogólnopolskiej.

### 3. Kierunek działań: Edukacja i popularyzacja

#### Działania:

- wspomaganie organizacji konkursów dotyczących tradycji w celu jej popularyzacji;
- wspomaganie realizacji zajęć edukacyjnych prowadzonych w gwarze lokalnej w wybranych przedszkolach i szkołach na terenie województwa;
- wspieranie przedsięwzięć mających na celu tworzenie skansenów;
- wspomaganie tworzenia digitalizacji najcenniejszych zasobów folkloru słownego i ich udostępniania;
- aktywizacja środowisk poprzez organizowanie warsztatów nauki rękodzieła, budownictwa instrumentów czy nauki gry na instrumentach tradycyjnych;
- wspieranie zajęć z twórcami i rzemieślnikami, dotyczących przekazywania ich umiejętności.

#### 4. Kierunek działań: Pielęgnacja tradycji

##### Działania:

- propagowanie idei organizacji konkursów architektonicznych na obiekty nowe, wprowadzane w tkankę historyczną lub projekty adaptacji obiektów zabytkowych;
- wspieranie i promocja twórczości ludowej;
- wspomaganie działań zmierzających do realizacji projektów ukierunkowanych na promocję tradycji lokalnych.

#### Cel 4. Wzrost świadomości społecznej dla ochrony dziedzictwa kulturowego

##### Kierunek działań: Popularyzacja wiedzy o znaczeniu i konieczności ochrony

##### Działania:

- wspieranie organizacji konkursów dla dzieci i młodzieży z zakresu ochrony dóbr kultury;
- wspieranie w oparciu o istniejące mechanizmy (m.in stypendia, granty, otwarte konkurs ofert w ramach pożytku publicznego) działań popularyzatorskich, edukacyjnych i naukowych związanych z opieką i ochroną dziedzictwa kulturowego, takie jak:
- opracowania syntetyczne i monograficzne dotyczących dziedzictwa kulturowego województwa w jego wymiarze materialnym i niematerialnym,
- przewodniki, vademeca. Informatory,
- materiały informacyjne i promocyjne związane z obiektami objętymi ochroną prawną. wspieranie w ramach istniejących regulacji prawnych wydawnictw związanych z dziedzictwem kulturowym (wydawnictwa książkowe, audiobooki. materiały filmowe i inne) ze zbiorów własnych instytucji z terenu województwa.
- wspieranie działań podnoszących świadomość społeczną w zakresie ochrony i opieki nad dziedzictwem kulturowym. w tym:
- szkoleń, prelekcji, spotkań, publikacji propagujących ideę parków kulturowych;
- szkoleń, prelekcji. spotkań. publikacji propagujących pozytywne wzorce i rozwiązania z dziedziny ochrony i opieki nad dziedzictwem kulturowym z obszaru kraju i Europy, celem promocji dobrych praktyk w tym zakresie.

- wspieranie działań służących propagowaniu dziedzictwa kulturowego regionu poprzez środki przekazu elektronicznego i massmedia, w tym:
- rozwój stron internetowych, związanych z problematyką dziedzictwa kulturowego regionu, administrowanych przez Samorząd Województwa,
- digitalizację i upowszechnianie poprzez sieć www materialnych i niematerialnych zasobów kulturowych regionu,
- tworzenie materiałów multimedialnych, filmowych i radiowych.

#### Cel 5. Wzrost konkurencyjności regionu

##### 1. Kierunek działań: Ochrona

###### Działania:

- generowanie współpracy różnych podmiotów dla tworzenia kompleksowych opracowań ochrony i wykorzystania zasobów dziedzictwa kulturowego, możliwych do adaptacji w działaniach turystycznych i popularyzatorskich.

##### 2. Kierunek działań: Promocja

###### Działania:

- kontynuacja działań Samorządu Województwa w zakresie imprez i wydarzeń promujących dziedzictwo kulturowe regionu;
- udział w targach turystycznych krajowych i zagranicznych;
- wspomaganie przedsięwzięć promujących najcenniejsze dla województwa obiekty o wartościach kulturowych, istniejące szlaki kulturowe czy markowe produkty turystyczne związane z dziedzictwem kulturowym;
- współpraca przy tworzeniu publikacji promujących dziedzictwo kulturowe województwa;
- wspieranie mechanizmów umożliwiających działania związane z promocją lokalnego dziedzictwa kulturowego poprzez wydarzenia i imprezy kulturalne, formy widowiskowe i rekonstrukcyjne.

###### Wśród nich:

- zakup lub wytwarzanie strojów, eksponatów, rekwizytów dla potrzeb grup kultywujących miejscowe tradycje, sztukę, obrzędowość, zwyczaje lub rekonstruujących wydarzenia historyczne związane z regionem,
- tworzenie infrastruktury czasowej lub trwałej dla potrzeb wydarzeń i imprez kulturalnych,
- zakup lub wytwarzanie niezbędnych rekwizytów, narzędzi, eksponatów związanych z utrzymaniem, kultywowaniem bądź wskrzeszaniem tradycyjnych zawodów i rzemiosł.
- popularyzacja obiektów o statusie pomnika historii;
- popularyzacja powołanych parków kulturowych.

##### 3. Kierunek działań Edukacja

###### Działania:

- wsparcie przy organizacji prelekcji, spotkań, publikacji związanych z ukazaniem możliwości rozwoju małego biznesu, wraz z rozwojem infrastruktury, w powiązaniu z obszarami o walorach

kulturowych; miejsca noclegowe, mała gastronomia, wypożyczalnie sprzętu turystycznego, usługi przewodników itp.;

- upowszechnianie informacji na temat dostępnych stypendiów, grantów i innych form wsparcia działań pozakonserwatorskich. związanych z opieką, ochroną, edukacją i popularyzacją dziedzictwa kulturowego regionu.

#### 4. Kierunek działań: Zagospodarowanie

##### Działania:

- wspieranie rozwoju turystyki bazującej na kulturowym dziedzictwie regionu;
- wspomaganie tworzenia tras turystycznych i produktów turystycznych w oparciu o zasoby dziedzictwa, łączących elementy materialne i niematerialne;
- wspomaganie działań w zakresie kompleksowego zagospodarowania istniejących szlaków kulturowych, zarówno tych o znaczeniu międzynarodowym, jak i regionalnym;
- wspieranie i kształtowanie rozwoju turystyki kulturowej o charakterze religijnym, sentymentalnym czy tematycznym;
- wykorzystanie tożsamości kulturowej regionu jako czynnika marketingowego.

Program wojewódzki prezentuje również potencjalne źródła finansowania prac remontowo-konserwatorskich przy zabytkach oraz innych działań związanych z rewitalizacją obiektów zabytkowych oraz zespołów urbanistycznych i ruralistycznych.

### **5.3 RELACJE GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI Z OPRACOWANIAM I WYKONANYMI NA POZIOMIE POWIATU**

#### STRATEGIA ROZWOJU POWIATU ŚWIECKIEGO NA LATA 2016-2020

Strategia rozwoju powiatu świeckiego w swej treści wyznacza kilka podstawowych celów związanych z polityką powiatu. Największe znaczenie w kontekście niniejszego programu ma cel IV. Zachowanie dziedzictwa historycznego i kulturowego powiatu, znajdujący się w sferze Środowisko, w ramach którego do realizacji wskazano następujące poddziałania:

- IV. 1. Rozwijanie świadomości społecznej w zakresie konieczności ochrony dziedzictwa historycznego i kulturowego,
- IV.2. Organizowanie spotkań inicjowanych przez pasjonatów historii z przedstawicielami organów administracji i organów ścigania,
- IV.3. Wspieranie działań organizacji i stowarzyszeń w zakresie ochrony krajobrazu kulturowego,
- IV.4. Wykorzystanie obiektów sportowych dla promocji powiatu,
- IV.5. Wspieranie turystycznych projektów wykorzystujących walory przyrodnicze powiatu.

Spośród pozostałych celów ważny z punktu widzenia ochrony dziedzictwa kulturowego jest cel I. Przygotowanie jednolitej oferty dla turystów w zakresie bazy turystycznej, obiektów cennych

historycznie i przyrodniczo, znajdujący się również w sferze Środowisko, a w ramach którego do realizacji wskazano następujące poddziałania:

- 1.1. Organizowanie przez powiat konferencji dot. promocji, tożsamości i dziedzictwa z udziałem przedstawicieli gmin i wszystkich środowisk zainteresowanych tą tematyką,
- 1.2. Koordynacja działań w zakresie utworzenia jednolitej informacji turystycznej,
- 1.3. Uruchomienie centrum bazy danych o obiektach, turystycznych, historycznych i przyrodniczych - archiwizacja, digitalizacja.

#### **POWIATOWY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI POWIATU ŚWIECKIEGO**

Na rok 2020 powiat świecki nie posiada opracowanego Powiatowego Programu Opieki nad Zabytkami.

#### **5.4 RELACJE GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI Z OPRACOWANIAM I WYKONANYMI NA POZIOMIE GMINY**

##### **STRATEGIA ROZWOJU GMINY BUKOWIEC**

W Strategii Rozwoju Gminy tematyka ochrony dziedzictwa kulturowego poruszana jest bardzo ogólnikowo, skupiając się głównie na rozwoju rolnictwa i infrastruktury w gminie.

W ramach celu strategicznego 3 Poprawa poziomu wykształcenia i kwalifikacji mieszkańców. Jakość życia mieszkańców umieszczono zapis, iż samorząd gminny wspierać będzie w ramach posiadanych środków finansowych wszelkie przejawy działalności kulturalnych na terenie gminy, zarówno w formie zinstytucjonalizowanej (działalność ośrodków kultury, bibliotek, świetlic, itp.), jak też imprez o profilu społeczno-kulturalnym, jak również działalność organizacji pozarządowych (społecznych) w formie różnego rodzaju stowarzyszeń, klubów, związków, itp. o zróżnicowanym charakterze i profilu działania (np. społeczne, kulturalne, folklorystyczne, sportowe, turystyczne, naukowe, gospodarcze, związkowe, polityczne, środowiskowe, lokalne media, itp.). Należy podjąć starania o utworzenie na terenie gminy stowarzyszenia na rzecz rozwoju lokalnego - o charakterze społeczno-kulturalnym, którego głównym celem byłoby skupianie gminnej społeczności wokół spraw istotnych dla rozwoju gminy. Tego rodzaju stowarzyszenie, integrujące społeczność lokalną, mogłoby być cennym partnerem dla samorządu gminnego w zakresie realizacji zadań poprawiających jakość życia mieszkańców. Jako podmiot prawny, stowarzyszenie może ubiegać się o dofinansowanie i realizować własne cele i zadania, w tym np. szeroko rozumianą promocję gminy.

W Strategii wskazano, że Gmina nie cechuje się bogatym dziedzictwem kulturowym, na które prócz kilku zabytkowych obiektów (kościół i dwory) i zespołu folklorystycznego kultywującego lokalne tradycje, składa się postać Floriana Ceynowy, pochodzącego z Bukowca i pochowanego na cmentarzu w Przysiersku, żyjącego w XIX wieku lekarza, pisarza, działacza narodowego,

podkreślającego odrębność tożsamości Kaszubów i do dziś uznawanego za jedną z najważniejszych spośród historycznych i współczesnych osobistości wywodzących się z tej grupy etnicznej.

Należy dążyć do ochrony tego skromnego dziedzictwa historyczno-kulturowego, przede wszystkim poprzez wsparcie dla organizacji kulturalnych ale także dbałość o materialne pamiątki, poprzez rozwój działającej w Przysiersku izby pamięci. Należy rozwijać jej działalność, a docelowo może ona być przekształcona w małe muzeum a nawet skansen, w którym gromadzono by wszelkie pamiątki związane z przeszłością gminy i okolic, jak np. zabytkowe maszyny rolnicze, elementy wyposażenia gospodarstw, stroje ludowe, sztukę ludową, czy wręcz można by odtworzyć stare zabudowania gospodarskie. Podkreślić należy dwa aspekty tego rodzaju działalności: przede wszystkim kultywowanie i zachowanie lokalnych tradycji (co sprzyja także utrwalaniu więzi społecznych) ale także możliwość generowania dodatkowych dochodów, utworzenia nowych miejsc pracy, poprawy turystycznego wizerunku gminy (co można połączyć z położeniem Przysierska przez drodze tranzytowej).

## STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY BUKOWIEC

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego precyzuje dokładne zasady ochrony dziedzictwa kulturowego na obszarze gminy.

Dla obiektów zabytkowych, zlokalizowanych na terenie Gminy Bukowiec, wyznaczono następujące strefy ochrony konserwatorskiej:

„A” – strefę pełnej ochrony konserwatorskiej

„B” – strefę ochrony konserwatorskiej

„W” – strefę ochrony archeologicznej

### STREFA „A” PEŁNEJ OCHRONY KONSERWATORSKIEJ

Strefa pełnej ochrony konserwatorskiej obejmuje obiekty i obszary szczególnie wartościowe, do bezwzględnego zachowania. Na obszarze gminy Bukowiec strefą „A” objęto zespoły pałacowo-parkowe i dworsko-parkowe częściowo z folwarkami, zespoły sakralne.

STREFA „A”:

- 1) nakazy:
  - a) naukowego badania i dokumentowania zabytków;
  - b) prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku;
  - c) zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie;
  - d) korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości;
  - e) popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii i kultury;
- 2) wymaga się uzyskania pozwolenia Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków na dokonywanie

- a) wszelkich działań, które mogłyby prowadzić do naruszenia substancji lub zmiany wyglądu zabytku,
- b) zmian podziału własnościowego i geodezyjnego;

Celem działalności konserwatorskiej w strefie „A” jest zachowanie zabudowy historycznej, jej konserwacja, rewaloryzacja, rekonstrukcja, zachowanie towarzyszącej historycznej zieleni komponowanej, usuwanie obiektów dysharmonizujących, dostosowanie współczesnych funkcji do wartości zespołu zabytkowego, eliminacja funkcji uciążliwych.

#### STREFA „B” OCHRONY KONSERWATORSKIEJ

Strefa „B” ochrony konserwatorskiej obejmuje tereny zawierające znaczną część elementów historycznie ukształtowanej struktury przestrzennej o wartościach kulturowych. Obszary objęte strefą „B” podlegają rygorom w zakresie utrzymania historycznego rozplanowania i zasadniczych elementów istniejącej substancji o wartościach kulturowych oraz charakteru i skali nowej zabudowy. Na obszarze gminy Bukowiec strefą „B” objęto zespoły wiejskie, zespoły folwarczne, cmentarze parafialne rzymsko-katolickie, nieczynne cmentarze ewangelickie i zespół młyński.

STREFA „B” - nakaz z powiadomieniem WKZ podczas:

- a) dokonywania wszelkich działań, które mogłyby prowadzić do naruszenia substancji lub zmiany wyglądu obiektów zabytkowych,
- b) lokalizowania nowych obiektów,
- c) dokonywania zmian podziału geodezyjnego lub innych zmian mających wpływ na ukształtowany historycznie układ zabudowy lub innych obiektów położonych w strefie, w tym malej architektury i innych obiektów budowlanych oraz istniejących drzew;

Celem działalności konserwatorskiej w strefie „B” jest zachowanie historycznego układu zabudowy (linie zabudowy, proporcje gabarytów i wysokości, podziały historyczne, wkomponowanie w krajobraz naturalny), zachowanie zabudowy historycznej (jej konserwacja i rewaloryzacja), dostosowanie nowej zabudowy do historycznej kompozycji, zachowanie kompozycji i układów zieleni historycznej, parków i cmentarzy, usuwanie obiektów dysharmonizujących.

#### STREFA „W” OCHRONY ARCHEOLOGICZNEJ

Strefa „W” obejmuje tereny o rozpoznanej, na podstawie badań, zawartości ważnych relikwów archeologicznych. Na obszarze strefy wszelka działalność inwestycyjna musi być poprzedzona badaniami archeologicznymi na koszt inwestora. Zakres prac archeologicznych określa się przy uzgadnianiu projektu budowlanego. Obszar gminy Bukowiec został w całości rozpoznany pod względem archeologicznym.

STREFA „W” – wymagane jest uzgodnienie z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków projektowanych wszelkich prac ziemnych na obszarze strefy. Egzemplarz dokumentacji z badań



archeologicznych / na koszt inwestora/ po ich zakończeniu podlega nieodpłatnemu przekazaniu Wojewódzkiemu Konserwatorowi Zabytków.

Na obszarze Gminy Bukowiec większość obiektów zabytkowych znajdujących się w ewidencji zabytków objęta została strefami ochrony konserwatorskiej. Obiekty zabytkowe, znajdujące się poza wyznaczonymi strefami, objęte są ochroną w ramach wpisu do gminnej ewidencji zabytków i podlegają następującym wytycznym;

- wymagane jest uzgadnianie z WKZ prac remontowych, adaptacyjnych i rozbiórkowych;
- wskazane jest dostosowanie nowej zabudowy, wprowadzanej na obszar działki, do istniejących budynków historycznych pod względem gabarytów, kompozycji bryły, elewacji, dachów.

Zgodnie z art. 22 ust. 4 i art. 143 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami Wójt Gminy prowadzi i uzupełnia gminną ewidencję zabytków.

**Budyń** – założenie pałacowo-parkowe (pałac, park, ptaszarnia) A/454/1-3 z 31.08.1995r.; Zespół pałacowo-parkowy – strefa „A” Zespół folwarczny z kolonią mieszkaniową –strefa „B” Oprócz tego we wsi cmentarz ewangelicki , nieczynny k. XIX w .-strefa „B”

**Bukowiec** - zespół wiejski , zabudowa drewniana, drewniano-murowana i murowana z k. XIX i pocz. XX w.-domy nr 5 i 1 ul. Ceynowy, nr 2 i 27 ul.16 Pułku Ułanów, młyn-ul. Młyńska 7; Zespół kościoła parafialnego p.w. NMP Królowej Polski – strefa „A” kościół z końca XIX w. i plebania z pocz. XX w., cmentarz dawniej ewangelicki – pocz. XX w. –strefa „B” –po 1945 r. katolicki , parafialny ,

**Bramka** – cmentarz ewangelicki, strefa „B”

W zespole wiejskim dom nr 13 z 1912 roku –strefa „B”

Branica – cmentarz ewangelicki, strefa „B”, zespół wiejski strefa „B”, oraz 5 stanowisk arch. strefa „W”:

St.2 (AZP. 31-39/101) –osada z okresu rzymskiego;

ST.1(AZP 31-39/100) – osada nowożytna;

ST. 3,4 (AZP 31-39/102/103) – osadnictwo pradziejowe i wczesnośredniowieczne;

ST.8 (AZP 31-39/107) – osada kultury lużyckiej i późnośredniowieczna;

ST.9 (AZP 31-39/108) – osada kultury lużyckiej i średniowieczna.

**Gawroniec** - dwór A/120/1od 6.01.2003r.; -strefa „A”, park dworski ,A/120/2 z 13.01.2004r.; zespół folwarczny strefa „B”, dwa cmentarze ewangelickie strefa ”B”, oraz 15 stanowisk arch. strefa „W”;

St.33 (AZP 31-40/109) osadnictwo nowożytne;

St.34(AZP 31-40/110 ) osadnictwo późnośredniowieczne i nowożytne;

St.12 (AZP 32-40/105) osadn. OR, późnośredniowieczne i nowożytne;

St.10 (AZP 32-40/103) osadn. nowożytne;

St.9 (AZP 32-40/102) osadn. OR, wczesne średniowiecze;

St.3,4,8 (AZP 32-40/96,97,101) osadn. wczesny brąz, nowożytne, epoka kamienia;

St.15 (AZP 32-40/106) osadn. nowożytne;

St.18,19 (AZP 32-40/111,112) mezolit, późne średn., nowożytność;

- St.16 (AZP 32-40/108) osadn. epoki kamienia , nowożytny;
- St.20 (AZP 32-40/113) osadn. nowożytny;
- St.25 (AZP32-40/118) osadn. późnośredniowieczne, nowożytny;
- St.1 (AZP 32-40/94) osadn. nowożytny;
- St.21,22 (AZP 32-40/114,115) osadn. późnośredniowieczne, nowożytny;
- St.23 (AZP 32-40/116) osadn. łżyckie, pomorskie, wczesnośredniowieczne, nowożytność;
- St.24 (AZP 32-40/117) osadn. nowożytny.

**Jarzębieniec** - zespół pałacowo-parkowy –strefa „A”, zespół folwarczny i kolonia mieszkaniowa strefa - „B”, cmentarz ewangelicki strefa „B”,

**Kawęcin** - założenie dworsko-parkowe – strefa „A”, (park, dwór) stajnia, owczarnia, owczarnia, spichlerz, magazyn, obora, rządcówka, budynek mieszkalny- zespół folwarczny strefa „B” ) A/219/1-8 – zm. w 2003r., cmentarz ewangelicki strefa „B”,

**Korytowo** – cmentarz ewangelicki strefa „B”, zespół wiejski strefa „B”, oraz 31 stanowisk arch. strefa „W” ;

- St.18 (AZP 32-39/107) ślad osadnictwa kultury łżyckiej, osada nowożytna;
- St.17 (AZP 32-39/106) osada nowożytna;
- St.16 (AZP 32-39/105) ślad osadn. z neolitu schyłkowego, osada z późnego średniowiecza;
- St.19 (AZP 32-39/108) osada nowożytna;
- St.21 (AZP 32-39/110) osada nowożytna;
- St.20 (AZP 32-39/109) osada nowożytna;
- St. 15 (AZP 32-39/104) osada z późnego średniowiecza i nowożytna;
- ST.13 (AZP 32-39/102) osada nowożytna;
- ST.4 (AZP 32-39/90) ślad osadnictwa z neolitu schyłkowego, osada z późnego średniowiecza i nowożytna;
- ST.2 (AZP 32-39/91) osada nowożytna;
- ST.14 (AZP 32-39/103) osada późnośredniowieczna;
- ST.12 (AZP 32-39/101) osada nowożytna;
- ST.11 (AZP 32-39/100) osada późnośredniowieczna i nowożytna;
- ST.10 (AZP 32-39/99) ślad osadn. z wczesnej epoki brązu;
- ST. 3 (AZP 32-39/92) ) osada z późnego średniowiecza i nowożytna;
- ST.9 (AZP 32-39/98) osada nowożytna;
- ST.24 (AZP 32-39/113) osada z późnego średniowiecza i nowożytna;
- ST.23 (AZP 32-39/112) osada z późnego średniowiecza i nowożytna;
- ST.22 (AZP 32-39/111) osada z późnego średniowiecza i nowożytna;
- ST.25 (AZP 32-39/114) osada z późnego średniowiecza i nowożytna;
- ST.29 (AZP 32-39/118) osada nowożytna;
- ST.28 (AZP 32-39/117) osada nowożytna;

- ST.3 (AZP 32-39/93) obozowisko mezolityczne, ślad osadnictwa średniowiecznego;
- ST.8 (AZP 32-39/97) obozowisko mezolityczne;
- ST.7 (AZP 32-39/96) osada nowożytna;
- ST.33 (AZP 32-39/122) osada z późnego średniowiecza i nowożytna;
- ST.31 (AZP 32-39/120) osada nowożytna;
- ST.34 (AZP 32-39/123) osady kultury pucharów lejkowatych, z neolitu schyłkowego i kultury łużyckiej;
- ST.36 (AZP 32-39/125) osada kultury pucharów lejkowatych;
- ST.35 (AZP 32-39/129) ślad osadnictwa z neolitu schyłkowego, osada z późnego średniowiecza i nowożytna;
- ST.26 (AZP 32-39/115) osady z neolitu schyłkowego, kultury łużyckiej i nowożytna;
- Korytowo-Stanisławie** – zespół folwarczny strefa „B”, Stanisławie-zespół pałacowo-parkowy strefa „A” i „B”
- Krupocin-Franciszkowo** – cmentarz ewangelicki strefa „B”, zespół wiejski- strefa „B”,
- Krupocin** – zespół wiejski strefa „B”, oraz 21 stanowisk arch. ze strefą „W”;
- St.15 (AZP 30-39/64) osada z wczesnego i późnego średniowiecza;
- St.20 (AZP 30-39/69) osada z okresu halsztackiego i lateńskiego, z okresu rzymskiego i nowożytności;
- St.21,22 (AZP 30-39/70,71) osadnictwo ze schyłkowego neolitu i kultury łużyckiej;
- St.17 (AZP 30-39/66) osada z późnego średniowiecza;
- St.24 (AZP30-39/73) osadnictwo neolityczne kultur ceramiki wstęgowej rytej i kultury pucharów lejkowatych oraz kultury łużyckiej;
- St.26 (AZP 30-39/75) ślad osadnictwa kultury pucharów lejkowatych;
- St. 25,29,30 (AZP 30-39/74,78,79) osady kultury pucharów lejkowatych, kultury łużyckiej i z wczesnego średniowiecza;
- St.31 (AZP 30-39/80) osady kultury pucharów lejkowatych, kultur amfor kulistych z okresu rzymskiego;
- St.28 (AZP 30-39/77) osada z okresu rzymskiego i z późnego średniowiecza;
- St.32 (AZP 30-39/81) osady z okresu rzymskiego, późnego średniowiecza i nowożytności;
- St.35 (AZP 30-39/84) osada kultury amfor kulistych, z okresu rzymskiego i późnego średniowiecza;
- St.36 (AZP 30-39/85) osadnictwo z okresu rzymskiego;
- St.37 (AZP 30-39/86) osady kultury amfor kulistych i osady nowożytne;
- St.3 (AZP 31-39/61) osady z okresu rzymskiego;
- St.1 (AZP 31-39/59) osady kultury łużyckiej, z okresu rzymskiego;
- St.9 (AZP 31-39/67) osady z okresu rzymskiego;
- St.10 (AZP 31-39/68) osady z okresu rzymskiego, z późnego średniowiecza i nowożytności;

- St.12 (AZP 31-39/70) osady z okresu rzymskiego, z wczesnego średniowiecza;
- St.11 (AZP 31-39/79) osady z okresu rzymskiego, i z późnego średniowiecza;
- St.13 (AZP 31-39/71) osady z okresu rzymskiego, i z wczesnego średniowiecza;
- St.4 (AZP 31-39/62) osady z okresu rzymskiego;

**Plewno** - zespół wiejski strefa „B”,

**Polskie Łąki** – zespół kościelny strefa „A”, cmentarz ewangelicki strefa „B”, cmentarz parafialny strefa „B”, zespół wiejski zagroda nr 6, domy nr 4,7,8 –strefa „B”

**Poledno** - założenie dworsko-parkowe z folwarkiem (dwór, park, dom ogrodnika, stajnia, cielętnik, owczarnia, stodoła, magazyn, gorzelnia, kuźnia, dom mieszkalny drewniany, obora pracowników folwarcznych) A/220/1-15; strefa „A” i „B”, oraz 12 stanowisk arch. strefa „W”;

- ST.1 (AZP 32-40/125) osada późnośredniowieczna i nowożytna;
- ST.2 (AZP 32-40/126) osadn. epoka kamienia , nowożytność;
- ST.3 (AZP 32-40/127) osada późnośredniowieczna i nowożytna;
- ST.4 (AZP 32-40/128) osada wczesnośredniowieczna i nowożytna;
- ST.5 (AZP 32-40/129) osada późnośredniowieczna i nowożytna;
- ST.8 (AZP 32-40/132) osada nowożytna;
- ST.9 (AZP 32-40/133) osada późnośredniowieczna i nowożytna;
- ST.7 (AZP 32-40/131) osada późnośredniowieczna i nowożytna;
- ST.10 (AZP 32-40/134) osadn. nowożytne;
- ST.12 (AZP 32-40/136) osadn. epoki kamienia, nowożytność;
- ST.11 (AZP 32-40/135) osadn. nowożytne;
- ST.13 (AZP 32-40/137) osadn. nowożytne.

**Przysiersk** – zespół wiejski – domy nr 36,61,70,74 strefa „B”, zespół kościelny kościół parafialny pw. Św. Wawrzyńca 1822-23 r., plebania 1900 r., strefa „A”, cmentarz przykościelny, cmentarz ewangelicki strefa „B”, oraz 31 stanowisk arch. strefa „W”:

- ST.30 (AZP 31-41/1) osadnictwo kultury łużyckiej i nowożytne;
- ST.28 (AZP 31-41/2) osadnictwo pradziejowe i nowożytne;
- ST.27 (AZP 31-41/3) osadnictwo kultury łużyckiej, późnośredniowieczne i nowożytne;
- ST.26 (AZP 31-41/4) osada kultury łużyckiej;
- ST.32 (AZP 31-41/5) osada nowożytna;
- ST.35 (AZP 31-41/6) osada nowożytna;
- ST.44 (AZP 31-40/85) osadnictwo pradziejowe;
- ST.45 (AZP 31-40/86) osadnictwo schyłkowego neolitu , wczesny brąz;
- ST.43 (AZP 31-40/84) osadnictwo schyłkowego neolitu , wczesny brąz;
- ST.42. (AZP 31-40/83) osadnictwo OR;
- ST.41 (AZP 31-40/82) osadn. Halla;
- St.40 (AZP 31-40/81) osadn. pradziejowe;

St.38 (AZP 31-40/79) osadn. Halla;  
ST.35 (AZP 31-40/76) osadn. nowożytny;  
ST.39 (AZP 31-40/80) osadn. schyłkowego neolitu;  
ST.37 (AZP 31-40/78) osadn. schyłkowego neolitu, I ok.e.b.;  
ST.33 (AZP 31-40/74) osadn. wczesnośredniowieczne;  
ST.29 (AZP 31-40/70) osadnictwo późnośredniowieczne;  
ST.28 (AZP 31-40/69) osadnictwo schyłkowego neolitu, wczesny brąz;  
ST.23 (AZP 31-40/64 ) osadnictwo epoki kamienia;  
ST.22 (AZP 31-40/63) osadn. nowożytny;  
ST.27 (AZP 31-40/68) osadn. nowożytny;  
ST.24 (AZP 31-40/65) osadn.OR;  
ST.25 (AZP 31-40/66) osadnictwo późnośredniowieczne;  
ST.16 (AZP 31-40/57) osadn.OR;  
ST.15 (AZP 31-40/56) osadn. OR;  
ST. 19 (AZP 31-40/60) osadnictwo późnośredniowieczne;  
ST.14 (AZP 31-40/55) osadn. nowożytny;  
ST.32 (AZP 31-40/73) osadn.OR;  
ST.34 (AZP 31-40/75) osadn.Halla;  
St.30 (AZP 31-40/71) osadn. pradziejowe;

**Różanna** –założenie dworsko-parkowe (obora, chlew, stodoła, kuźnia, pozostałości parku) A/204/1-6., strefa „A” i „B”, cmentarz ewangelicki strefa „B”, oraz 7 stanowisk arch. strefa „W”;

ST.18 (AZP 32-40/93) osadn. epoki kamienia, OR;  
ST.11 (AZP 32-40/86) osadnictwo wczesnośredniowieczne, okres nowożytny;  
ST.10 (AZP 32-40/85) osadnictwo późnośredniowieczne;  
ST.2 (AZP 32-40/77) osadnictwo nowożytny;  
ST. 1 (AZP 32-40/76) osadnictwo nowożytny;  
ST.6 (AZP 32-40/81) osadn. OR, nowożytny;  
ST.7 (AZP 32-40/82) osadnictwo późnośredniowieczne, nowożytny.

**Tuszynki** –cmentarz ewangelicki strefa „B”, cmentarz ewangelicki strefa „B”, zespół wiejski strefa „B”, oraz 4 stanowiska arch. strefa „W”;

ST.7 (AZP 31-39/110) osada z późnego średniowiecza;  
ST 3 (AZP 31-39/86) osada z późnego średniowiecza;  
ST. 2 (AZP 31-39/85) osada nowożytna;  
ST.1 (AZP 31-39/84) osada nowożytna;

Zgodnie z obowiązującymi ogólnie przepisami prawa wymaga się, aby każdy kto:

- a) przypadkowo znalazł przedmiot, co do którego istnieje przypuszczenie, iż jest on zabytkiem archeologicznym, jest obowiązany, przy użyciu dostępnych środków, zabezpieczyć ten przedmiot i oznakować miejsce jego znalezienia oraz niezwłocznie zawiadomić o znalezieniu tego przedmiotu właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków, a jeśli nie jest to możliwe, wójta gminy,
- b) w trakcie prowadzenia robót budowlanych lub ziemnych, odkrył przedmiot, co do którego istnieje przypuszczenie, iż jest on zabytkiem, jest obowiązany: wstrzymać wszelkie roboty mogące uszkodzić lub zniszczyć odkryty przedmiot, następnie zabezpieczyć, przy użyciu dostępnych środków, ten przedmiot i miejsce jego odkrycia, oraz niezwłocznie zawiadomić o tym Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, a jeśli nie jest to możliwe, wójta gminy, a kontynuować prace zgodnie z uzyskaną decyzją Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Dla ochrony posiadanych zasobów kulturowych gmina przyjmuje następujące zasady działania:

- a) współpraca i koordynacja działań władz samorządowych celem stworzenia jednolitego programu działań w zakresie ochrony dóbr kultury,
- b) utworzenie ewidencji obiektów (architektury, zabytków techniki, krajobrazów komponowanych, obiektów archeologicznych), o znacznych walorach zabytkowych,
- c) czynne wspieranie przez władze gminy działań zmierzających do utrzymania lub przywrócenia jak najlepszego stanu terenom i obiektom o wysokiej wartości kulturowej lub zabytkowej wskazanym przez instytucje powołane do opieki nad zabytkami na danym terenie,
- d) tworzenie planów rozbudowy infrastruktury w oparciu o konsultacje i opinie instytucji powołanych do opieki nad zabytkami na danym terenie,
- e) kontynuacja form zabudowy tradycyjnej w zabudowie współczesnej,
- f) tworzenie neutralnych pasów zieleni (filtrów) wokół zespołów o szczególnej wartości w oparciu o wyznaczone strefy ochrony konserwatorskiej,
- g) zharmonizowanie tzw. małej architektury z istniejącymi formami zabudowy oraz prawidłowe wkomponowanie poszczególnych obiektów w obszary o dużych walorach krajobrazowo-kulturowych,
- h) przeciwdziałanie samowoli budowlanej.

## **6. ZASOBY DZIEDZICTWA I KRAJOBRAZU KULTUROWEGO GMINY BUKOWIEC**

### **6.1 CHARAKTERYSTYKA GMINY BUKOWIEC**

Gmina Bukowiec położona jest w północnej części województwa kujawsko-pomorskiego, w powiecie świeckim. Graniczy z 5 gminami (wszystkie położone na terenie powiatu świeckiego): Drzycim, Lniano, Pruszcz, Świecie, Świekatowo.

Pod względem zajmowanej powierzchni, Gmina Bukowiec należy do mniejszych gmin województwa kujawsko-pomorskiego. Zajmuje powierzchnię 11100 ha i pod tym względem lokuje się na 82 miejscu spośród 144 gmin województwa. Według danych na rok 2020 roku Gminę zamieszkuje 5140 mieszkańców, co daje gęstość zaludnienia wynoszącą około 47 osób na km<sup>2</sup>, ponad dwukrotnie niższą od przeciętnej wielkości dla województwa kujawsko-pomorskiego (117) i niemal równa średniej dla obszarów wiejskich (46). Największą miejscowością jest siedziba Gminy czyli Bukowiec, będąca również centrum administracyjnym, handlowym i usługowym dla mieszkańców.



Mapa Gminy Bukowiec

Pod względem fizyczno-geograficznym, Gmina Bukowiec położona jest w obszarze mezoregionu Wysoczyzny Świeckiej, wchodzącego w skład makroregionu Pojezierzy Południowopomorskich. Rzeźba terenu Gminy ma charakter młodoglacjalny. Została ukształtowana w czasie ostatniego zlodowacenia, około 16,5 tys. lat temu.

Gmina charakteryzuje się zróżnicowaniem rzeźby terenu, którą tworzą formy zarówno akumulacyjnej, jak i erozyjnej działalności glacialnej i fluwioglacjalnej. Zdecydowana większość obszaru leży na wysokości około 90-110 m n.p.m., większe wyniesienia (maksymalnie niepełna 120 m n.p.m. w Plewnie) oraz mniejsze wysokości bezwzględne obserwuje się na bardzo niewielkich powierzchniach w dolinkach cieków - Wyrwy (na wschód od Przysierska) i Potoku Młyńskiego (na pd-wsch od Poledna).



Położenie Gminy Bukowiec na tle powiatu świeckiego

Gmina Bukowiec charakteryzuje się dobrą dostępnością w komunikacji drogowej. Przez jej teren przebiega droga wojewódzka - nr 240 ze Świecica do Tucholi i Chojnic. Ponadto w niewielkiej



odległości od wschodnich granic Gminy biegnie droga krajowa nr 5, z którą Gmina posiada połączenia za pomocą wspomnianej drogi wojewódzkiej oraz dróg powiatowych. Relatywnie nieduża jest także odległość do węzła autostradowego Nowe Marzy (około 30 km od siedziby Gminy). Droga nr 240 jest udostępniona dla ciężkiego ruchu towarowego.

Przez teren Gminy biegną dwie linie kolejowe - zelektryfikowana dwutorowa linia Śląsk - Porty (linia nr 131 - Chorzów-Inowrocław-Bydgoszcz-Tczew), na której w Gminie nie zlokalizowano przystanków oraz jednotorowa linia ze Świecia do Złotowa (o małym znaczeniu), na której w połowie lat 90-tych zawieszono ruch pociągów. Z wymienionych powodów dostęp do komunikacji kolejowej jest w Gminie utrudniony i odbywa się za pośrednictwem stacji zlokalizowanych w sąsiednich gminach.

Gmina charakteryzuje się niezbyt korzystnymi warunkami glebowymi dla rozwoju rolnictwa - prawie wyłącznie spotyka się gleby kompleksów żyznych. Na terenie Gminy nie notuje się złóż surowców naturalnych - do eksploatacji nadaje się praktycznie jedynie piasek.

Na terenie Gminy znajdują się też niewielkie jeziora, z tego 2 nazwane. Najważniejsze jest jezioro Branickie I („duże”), zwane również Branica Duża, częściowo położone na terenie gminy Świekatowo, zajmujące powierzchnię (łącznie z częścią w sąsiedniej gminie) 70 ha. Około 1400 ha czyli ponad 12% powierzchni Gminy zajmują lasy i grunty leśne. Prawie cały obszar Gminy w strukturach administracyjnych Lasów Państwowych należy do Nadleśnictwa Zamrzenica. Lesistość w Gminie jest więc znacznie niższa od przeciętnej wojewódzkiej (22,4%) i powiatowej (35,5%, choć w skali poszczególnych gmin powiatu świeckiego notuje się duże zróżnicowanie - od ok. 4% w gminie Pruszcz do prawie 71% w gminie Osie).

Gmina Bukowiec należy do obszarów posiadających bardzo małe predyspozycje do rozwoju funkcji turystycznej, a szanse rozwoju tego rodzaju działalności są tym mniejsze, iż w niedużej odległości położone są obszary cechujące się większą lub znacznie większą atrakcyjnością turystyczną. Jak się wydaje jedynie działalności ukierunkowane na rekreację mieszkańców Gminy (np. boiska, kąpieliska, itp.) oraz zabudowa letniskowa (działki letniskowe lub ogrody działkowe) mają realne szanse powodzenia na tym terenie.

Z ważniejszych szlaków turystycznych, przez teren Gminy przebiega droga rowerowa o znaczeniu międzynarodowym EuroRoute R-1 (z Europy Zachodniej do Rosji, przez teren Gminy droga biegnie z kierunku Stążek w kierunku Parlina, przez miejscowości Korytowo i Różanna), jednak ma ona charakter wybitnie tranzytowy.

## 6.2 RYS HISTORYCZNY GMINY BUKOWIEC

Bukowiec ma bogaty rodowód udokumentowany licznymi zapisami historycznymi. Miejscowość wzmiankowana już w XIV wieku jako część wsi Branica. W 1346 roku występuje już pod nazwą Stary Bukowiec. W 1412 roku lokowany na prawie chełmińskim. Przywilej lokacyjny odnowił w 1562 roku Zygmunt Stary. W XVIII wieku Bukowiec stanowił własność rodziny Hutten Czapskich. W latach 90-tych XIX wieku Stanisław Czapski sprzedał Bukowiec hrabiemu Leonowi Skórczewskiemu z Lubostronia. W 1897 roku Bukowiec nabyła komisja kolonizacyjna. W tym samym roku został zburzony miejscowy pałac wraz z kaplicą. Ludność Bukowca cechowało umiłowanie tradycji narodowych, o czym świadczą m. in. fakty iż mimo zakazu władz zaborczych w 1883 roku odbywały się tu uroczystości związane z 200-tną rocznicą zwycięstwa Sobieskiego pod Wiedniem. Bukowiec jest miejscowością o długoletniej tradycji historycznej, co potwierdzają liczne znaleziska kultury materialnej m. in. groby skrzynkowe z epoki żelaza.

We wsi w latach 1851-1881, mieszkał i pracował wybitny regionalista, badacz folkloru i dialektu dr med. Florian Ceynowa. Zmarł 26 marca 1881 roku w wieku 65 lat i pochowany został w pobliskim Przysiersku.

Podczas Kampanii Wrześniowej, w dniu 3 września 1939 r. na polach między Bukowcem a Polednem 16. Pułk Ułanów Wielkopolskich stoczył, jako zwarta jednostka, bohaterski bój. Po kilkugodzinnych walkach z niemiecką piechotą wspartą czołgami i lotnictwem, atak agresora został odparty. Chociaż Ułani zniszczyli m. in. 8 czołgów, to ze względu na wielką przewagę liczebną i techniczną nieprzyjaciela, ostatecznie nie utrzymali pozycji. Wielu bohaterskich obrońców Bukowca zginęło w walce z najeźdźcą. Polegli Ułani spoczywają w Bukowcu we wspólnej mogile przy ulicy noszącej nazwę 16. Pułku Ułanów Wielkopolskich. W miejscowym kościele, wybudowanym w 1894 roku (styl neogotycki), znajduje się pamiątkowa tablica ku czci poległych, a w szkole podstawowej noszącej też imię 16. Pułku Ułanów Wlkp. jest sala pamięci związana z tymi wydarzeniami.

Po reformie administracyjnej z 1997 roku Bukowiec został włączony do powiatu świeckiego.

## 6.3 ZABYTKI NIERUCHOME

W Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Bukowiec znajdują się łącznie 63 obiekty. Duża część z tych obiektów to zabudowania zespołów dworsko-folwarcznych w Bramce-Kawęcinie, Gawrońcu, Plewnie-Budyniu, Plewnie-Jarzębieńcu, Polednie oraz Różannie. W ewidencji znalazły się też trzy kapliczki przydrożne oraz grobowiec rodziny Gołników i Wardzińskich, zlokalizowany na cmentarzu parafialnym w Polskich Łąkach.

Weryfikacja terenowa wykazała, iż duża liczba obiektów, stanowiących zabudowania dworsko-folwarczne już nie istnieje. Ogólny stan zachowania istniejących obiektów w tych założeniach jest zadowalający, za wyjątkiem zespołu w Bramce-Kawęcinie, gdzie w ruinę popadły stajnia oraz rządówka. Także dwór w Korytowiu został znacząco przebudowany.

Jeśli chodzi o architekturę sakralną, to w ewidencji zabytków znalazły się kościoły w Bukowcu, Polskich Łąkach oraz Przysiersku. Obiekty te są użytkowane jako kościoły parafialne, na bieżąco dokonywane są w nich remonty, a ogólny ich stan można określić jako dobry lub bardzo dobry.

Dużą grupę obiektów w ewidencji zabytków stanowią budynki mieszkalne oraz obecne lub dawne budynki użyteczności publicznej (głównie szkoły). Ich stan zazwyczaj jest zadowalający, należy jednak zwrócić uwagę na zachowanie substancji zabytkowej podczas przeprowadzanych w nich remontów.

Założenia zieleni parkowej zlokalizowano w Bramce-Kawęcinie, Gawrońcu, Korytowie, Plewnie-Budyniu, Plewnie-Jarzębieńcu, Polednie oraz Różannie. Za wyjątkiem parków w Plewnie-Budyniu i Polednie pozostałe założenia są zaniedbane lub niemal w ogóle niewidoczne.

W rejestrze zabytków województwa kujawsko-pomorskiego znajdują się zespoły dworsko-parkowe w Bramce-Kawęcinie, Gawrońcu, Plewnie-Budyniu, Polednie oraz Różannie. W najlepszym stanie znajduje się zespół w Polednie, jednak w toku prac remontowych zniszczeniu lub przebudowie uległa tam duża część zabudowań gospodarczych.

Wykaz obiektów wpisanych do Rejestru Zabytków z terenu Gminy Bukowiec:

- Bramka-Kawęcin - Założenie pałacowo-parkowe, nr rejestru zabytków województwa kujawsko-pomorskiego A/1063
- Gawroniec - Założenie dworsko-parkowe, nr rejestru zabytków województwa kujawsko-pomorskiego A/120
- Plewno-Budyń - Założenie dworsko-parkowe, nr rejestru zabytków województwa kujawsko-pomorskiego A/1153
- Poledno - Założenie dworsko-parkowe, nr rejestru zabytków województwa kujawsko-pomorskiego A/1412
- Różanna - Założenie dworsko-parkowe, nr rejestru zabytków dawnego województwa bydgoskiego A/204

Wykaz pozostałych obiektów zabytkowych, wpisanych do Gminnej Ewidencji Zabytków z terenu Gminy Bukowiec:

LP	MIEJSCOWOŚĆ	ULICA	NR	OBIEKT	DATOWANIE
1	Bramka		13	dom	1912 r.
2	Bramka			cmentarz ewangelicki (nieczynny)	XIX w.
3	Bramka			cmentarz ewangelicki (nieczynny)	XIX w.
4	Branica			kapliczka	k. XIX w.
5	Branica			szkoła	ok. 1900 r.
6	Branica			cmentarz ewangelicki (nieczynny)	XIX w.

7	Branica			cmentarz PWM	
8	Branica			cmentarz ewangelicki (nieczynny)	XIX w.
9	Budyń			Dawny zespół folwarczny: obora	1941 - 1943 r.
10	Budyń			Dawny zespół folwarczny: stodoła	1897 r.
11	Budyń			cmentarz ewangelicki (nieczynny)	XIX w.
12	Bukowiec			układ ruralistyczny w granicach strefy ochrony konserwatorskiej („B”)	
13	Bukowiec			Zespół kościoła parafialnego p.w. NMP Królowej Polski: kościół	k. XIX w.
14	Bukowiec			Zespół kościoła parafialnego p.w. NMP Królowej Polski: plebania	ok. 1900 r.
15	Bukowiec	Młyńska /Kościelna		Zespół kościoła parafialnego p.w. NMP Królowej Polski: ogrodzenie	
16	Bukowiec			Zespół kościoła parafialnego p.w. NMP Królowej Polski: wozownia - obecnie budynek gospodarczy	
17	Bukowiec			dworzec	
18	Bukowiec		5	dom	2. poł. XIX w.
19	Bukowiec	Ceynowy	11	dom - dawna synagoga	
20	Bukowiec	Ceynowy	21	dom	lata 20. XX w.
21	Bukowiec	Ceynowy	27	dom	k. XIX w.
22	Bukowiec	Ceynowy	35	dom	
23	Bukowiec	Ceynowy	43	dom	
24	Bukowiec	Dworcowa	5	dom	
25	Bukowiec	Dworcowa	11	dom	
26	Bukowiec	Dworcowa	24	dom	
27	Bukowiec	Kościelna	15	dom	
28	Bukowiec	16 Pułku	1	dom	ok. 1930 r.
29	Bukowiec	Młyńska	7	młyn - obecnie dom mieszkalny	pocz. XX w.
30	Bukowiec	Las Bukowiecki		cmentarz - kwatera żołnierzy niemieckich	2. ćw. XX w.
31	Bukowiec			cmentarz PWM	
32	Bukowiec			cmentarz katolicki	
33	Dolny Młyn	Wybudowanie	10	Zespół młyna: młyn	pocz. XX w.
34	Dolny Młyn	Wybudowanie	10	Zespół młyna: dom młynarza	pocz. XX w.
35	Franciszkowo			cmentarz ewangelicki (nieczynny)	XIX w.
36	Gawroniec			Dawny zespół pałacowy: rządówka - obecnie budynek administracyjny	pocz. XX w.
37	Gawroniec			Dawny zespół pałacowy: obora	1897 r.
38	Gawroniec			Dawny zespół pałacowy: owczarnia - obecnie chlewnia	k. XIX w.
39	Gawroniec			Dawny zespół pałacowy: owczarnia - obecnie magazyn	k. XIX w.

40	Gawroniec			Dawny zespół pałacowy: spichlerz	1886 r.
41	Gawroniec			Dawny zespół pałacowy: wozownia	pocz. XX w.
42	Gawroniec			Dawny zespół pałacowy: gorzelnia z płatkarnią	1897 r.
43	Gawroniec		9	dom	1936 r.
44	Gawroniec		10	dom	1936 r.
45	Gawroniec		75	dom	1930 r.
46	Gawroniec			dom, uż. KMPiK	pocz. XX w.
47	Gawroniec			cmentarz ewangelicki (nieczynny)	XIX w.
48	Gawroniec			cmentarz ewangelicki (nieczynny)	XIX w.
49	Jarzębieniec			Pozostałości zespołu dworskiego: budynek inwentarski - obecnie chlewnia	1897 r.
50	Jarzębieniec			Pozostałości zespołu dworskiego: stodoła - obecnie chlewnia	1899 r.
51	Jarzębieniec			Pozostałości zespołu dworskiego: pozostałości parku krajobrazowego	2. poł. XIX w.
52	Kawęcin			cmentarz ewangelicki (nieczynny)	XIX w.
53	Korytowo			szkoła	1898 r.
54	Korytowo			poczta	1912 r.
55	Korytowo			Dawny zespół dworski: dwór	1885 r., przebud. lata 30. XX w.
56	Korytowo			Dawny zespół dworski: pozostałości parku	3. ćw. XIX w.
57	Korytowo			cmentarz ewangelicki (nieczynny)	XIX w.
58	Krupocin			kapliczka	k. XIX w.
59	Małe Plewno			cmentarz ewangelicki (nieczynny)	XIX w.
60	Plewno		14	szkoła - obecnie świetlica	ok. 1900 r.
61	Poledno			dworzec kolejowy	pocz. XX w.
62	Polskie Łąki			Zespół kościoła parafialnego p.w. św. Bartłomieja: kościół	1864 - 1865 r.
63	Polskie Łąki			Zespół kościoła parafialnego p.w. św. Bartłomieja: plebania	ok. 1900 r.
64	Polskie Łąki			grobowiec rodziny Gołników i Wardzińskich na cmentarzu rzymsko - katolickim	1914 r.
65	Polskie Łąki		6	dom	lata 30. XX w.
66	Polskie Łąki		6	obora przy domu nr 6	lata 20. XX w.
67	Polskie Łąki		4	dom	1934 r.
68	Polskie Łąki		7	dom	1934 r.
69	Polskie Łąki		8	dom	lata 30. XX w.
70	Polskie Łąki			cmentarz ewangelicki (nieczynny)	XIX w.
71	Przysiersk			Zespół kościoła parafialnego p.w. św. Wawrzyńca: kościół	1822 - 1823 r.
72	Przysiersk		1	Zespół kościoła parafialnego p.w. św. Wawrzyńca: dom nr 1 - plebania	ok. 1900 r.
73	Przysiersk			Zespół kościoła parafialnego p.w. św. Wawrzyńca: ogrodzenie	

74	Przysiersk			Zespół kościoła parafialnego p.w. św. Wawrzyńca: ogrodzenie z bramą kościoła	1. poł. XIX w.
75	Przysiersk		2	dom	
76	Przysiersk		3	dom	
77	Przysiersk		36	dom	pocz. XX w.
78	Przysiersk		61	dom	k. XIX w.
79	Przysiersk		70	dom	1914 r.
80	Przysiersk		74	dom	1913 r.
81	Przysiersk			cmentarz ewangelicki (nieczynny)	XIX w.
82	Przysiersk			cmentarz katolicki	
83	Różanna			kapliczka	pocz. XX w.
84	Różanna		29	dom	pocz. XX w.
85	Tuszynki			cmentarz ewangelicki (nieczynny)	XIX w.
86	Tuszynki			cmentarz ewangelicki (nieczynny)	XIX w.

#### 6.4 ZABYTKI RUCHOME

Na mocy art. 3 pkt. 3 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, zabytkiem ruchomym jest rzecz ruchoma, jej część lub zespół rzeczy ruchomych, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

Zabytek ruchomy jest wpisywany do rejestru na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków na wniosek właściciela tego zabytku (art. 10 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami). Wojewódzki konserwator zabytków może wydać z urzędu decyzję o wpisie zabytku ruchomego do rejestru w przypadku uzasadnionej obawy zniszczenia, uszkodzenia lub nielegalnego wywiezienia zabytku za granicę albo wywiezienia za granicę zabytku o wyjątkowej wartości historycznej, artystycznej lub naukowej. Do rejestru nie wpisuje się zabytku wpisanego do inwentarza muzeum lub wchodzącego w skład narodowego zasobu bibliotecznego (art. 11 ustawy z dnia 23 lipca 2003r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami).

Na terenie Gminy Bukowiec brak obiektów wpisanych do rejestru zabytków ruchomych.

#### 6.5 ZABYTKI ARCHEOLOGICZNE

Stanowiska archeologiczne są ważnym elementem krajobrazu kulturowego i stanowią podstawę wiedzy o najdawniejszych dziejach okolic Bukowca. Środowisko kulturowe Gminy zawiera zewidencjonowane stanowiska archeologiczne datowane od epoki pradziejowej do epoki nowożytnej. Stanowiska ewidencjonowano w ramach Archeologicznego Zdjęcia Polski. Ewidencja stanowisk archeologicznych nie jest jednak zbiorem zamkniętym i nie można wykluczyć, że w wyniku dalszej weryfikacji lub prowadzonych prac ziemnych uda się zidentyfikować nowe ślady osadnicze.

Przede wszystkim należy podkreślić, że wszelkie inwestycje, które wiążą się z pracami ziemnymi, takie jak np. kanalizacja, wodociągi, inwestycje mieszkaniowe i przemysłowe, budowa dróg.

obwodnic, lokalizacje zwirowni, kopalni kruszywa, planowane zalesienia, melioracje, regulacje cieków wodnych itp., stanowią istotne zagrożenie dla zabytków archeologicznych.

Zdecydowana większość stanowisk archeologicznych z terenu gminy znajduje się na terenach rolnych, łąkach oraz nieużytkach. Stanowiska występują z reguły w pobliżu cieków wodnych lub ich bezpośrednim sąsiedztwie oraz na wyniesieniach terenu. Z racji intensywnej uprawy roli, niemal wszystkie stanowiska są potencjalnie narażone na zniszczenie, ale ze względu na stopień zagrożenia i ich wartość poznawczą należy je zróżnicować i adekwatnie z nimi postępować. Przy szczególnie ważnych stanowiskach archeologicznych (zwłaszcza tych posiadających własną formę terenową – grodziska i kurhany), w ich obrębie i otoczeniu powinien obowiązywać całkowity zakaz zabudowy. W przypadku zaistnienia konieczności przeprowadzenia prac ziemnych na obszarze stanowisk archeologicznych właściwy miejscowo konserwator zabytków może nakazać wykonanie wyprzedzających inwestycję badań archeologicznych.

W przypadku zaistnienia konieczności przeprowadzenia prac ziemnych na obszarze stanowiska należy realizować wyprzedzające daną inwestycję ratownicze badania archeologiczne, a w bezpośrednim sąsiedztwie stanowiska przeprowadzić ścisły nadzór archeologiczny. Ewentualne granice stref badań powinny zostać ustalone w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego lub określone na mocy decyzji o warunkach zabudowy lub inwestycji celu publicznego.

Należy zwrócić baczną uwagę na prace ziemne podczas działalności inwestycyjnej w obrębie poszczególnych stanowisk archeologicznych i objąć te stanowiska ochroną konserwatorską już na etapie koncepcyjnym. Inwestorzy powinni wystąpić do właściwego miejscowo Konserwatora Zabytków o wydanie zaleceń i uwarunkowań koniecznych do spełnienia w związku z daną inwestycją. Właściwy miejscowo Konserwator Zabytków może nakazać wykonanie poprzedzających inwestycję badań wykopaliskowych lub prowadzenie nadzoru archeologicznego w trakcie trwania prac ziemnych. Niezależnie od działalności inwestycyjnej, stanowiska w obrębie których zewidencjonowano liczne zabytki ruchome, zebrane w trakcie badań powierzchniowych należy typować w pierwszej kolejności do ratowniczych badań wykopaliskowych. Dodatkowo postuluje się także przeprowadzenie planowych badań archeologicznych, ukierunkowanych na uzupełnienie informacji dotyczących konkretnych stanowisk.

W przypadku ujawnienia podczas badań archeologicznych nowych faktów osadniczych należy ten fakt odnotować w karcie adresowej gminnej ewidencji zabytków.

W celu ochrony stanowisk archeologicznych oraz pradziejowych i nowożytnych nawarstwień kulturowych niezbędne jest ujmowanie zagadnień związanych z ochroną zabytków w planach zagospodarowania przestrzennego, warunkach zabudowy i inwestycjach celu publicznego oraz uzgadnianie i wypełnianie przez inwestorów wymogów konserwatorskich zawartych w opiniach i decyzjach właściwego miejscowo Konserwatora Zabytków

**Wykaz stanowisk archeologicznych wpisanych do Gminnej Ewidencji Zabytków  
z terenu Gminy Bukowiec:**

Lp.	Miejscowość	Nr w obrębie miejsc.	AZP	Nr na Arkuszu AZP
1	Krupocin	15	30-39	64
2	Krupocin	16	30-39	65
3	Krupocin	17	30-39	66
4	Krupocin	18	30-39	67
5	Krupocin	19	30-39	68
6	Krupocin	20	30-39	69
7	Krupocin	21	30-39	70
8	Krupocin	22	30-39	71
9	Krupocin	23	30-39	72
10	Krupocin	24	30-39	73
11	Krupocin	25	30-39	74
12	Krupocin	26	30-39	75
13	Krupocin	27	30-39	76
14	Krupocin	28	30-39	77
15	Krupocin	29	30-39	78
16	Krupocin	30	30-39	79
17	Krupocin	31	30-39	80
18	Krupocin	32	30-39	81
19	Krupocin	33	30-39	82
20	Krupocin	34	30-39	83
21	Krupocin	35	30-39	84
22	Krupocin	36	30-39	85
23	Krupocin	37	30-39	86
24	Budyń	1	30-40	68
25	Budyń	2	30-40	69
26	Budyń	3	30-40	70
27	Budyń	4	30-40	71
28	Budyń	5	30-40	72
29	Budyń	6	30-40	73
30	Budyń	7	30-40	74
31	Budyń	8	30-40	75
32	Plewno- Jastrzębieniec	1	30-40	76
33	Plewno- Jastrzębieniec	2	30-40	77
34	Plewno- Jastrzębieniec	3	30-40	78
35	Plewno	4	30-40	79
36	Plewno	5	30-40	80
37	Plewno	6	30-40	81
38	Plewno	7	30-40	82
39	Plewno	8	30-40	83
40	Plewno	9	30-40	84
41	Bramka	1	30-40	85
42	Bramka	2	30-40	86
43	Bramka	3	30-40	87



44	Bramka	4	30-40	88
45	Bramka	5	30-40	89
46	Bramka	6	30-40	90
47	Bramka	7	30-40	91
48	Bramka- Kawęcin	8	30-40	92
49	Bramka- Kawęcin	9	30-40	93
50	Bramka- Kawęcin	10	30-40	94
51	Bramka- Kawęcin	11	30-40	95
52	Bramka- Kawęcin	12	30-40	96
53	Bramka- Kawęcin	13	30-40	97
54	Bramka	14	30-40	98
55	Bramka	15	30-40	99
56	Bramka	16	30-40	100
57	Bramka	17	30-40	101
58	Franciszkowo	1	30-40	102
59	Franciszkowo	2	30-40	103
60	Franciszkowo	3	30-40	104
61	Franciszkowo	4	30-40	105
62	Franciszkowo	5	30-40	106
63	Franciszkowo	6	30-40	107
64	Franciszkowo	7	30-40	108
65	Franciszkowo	8	30-40	109
66	Franciszkowo	9	30-40	110
67	Franciszkowo	10	30-40	111
68	Franciszkowo	11	30-40	112
69	Franciszkowo	12	30-40	113
70	Franciszkowo	13	30-40	114
71	Krupocin	1	31-39	59
72	Krupocin	2	31-39	60
73	Krupocin	3	31-39	61
74	Krupocin	4	31-39	62
75	Krupocin	5	31-39	63
76	Krupocin	6	31-39	64
77	Krupocin	7	31-39	65
78	Krupocin	8	31-39	66
79	Krupocin	9	31-39	67
80	Krupocin	10	31-39	68
81	Krupocin	11	31-39	69
82	Krupocin	12	31-39	70
83	Krupocin	13	31-39	71
84	Krupocin	14	31-39	72
85	Branica	1	31-39	100
86	Branica	2	31-39	101
87	Branica	3	31-39	102
88	Branica	4	31-39	103
89	Branica	5	31-39	104
90	Branica	6	31-39	105
91	Branica	7	31-39	106

92	Branica	8	31-39	107
93	Branica	9	31-39	108
94	Tuszyński	7	31-39	109
95	Tuszyński	8	31-39	110
96	Branica	11	31-40	1
97	Branica	12	31-40	2
98	Branica	13	31-40	3
99	Branica	14	31-40	4
100	Branica	15	31-40	5
101	Branica	16	31-40	6
102	Branica	17	31-40	7
103	Branica	18	31-40	8
104	Branica	19	31-40	9
105	Branica	20	31-40	10
106	Branica	21	31-40	11
107	Branica	22	31-40	12
108	Branica	23	31-40	13
109	Branica	24	31-40	14
110	Branica	25	31-40	15
111	Branica	26	31-40	16
112	Branica	27	31-40	17
113	Branica	28	31-40	18
114	Branica	29	31-40	19
115	Branica	30	31-40	20
116	Bramka	18	31-40	21
117	Bramka	19	31-40	22
118	Bramka	20	31-40	23
119	Bramka	21	31-40	24
120	Bramka	22	31-40	25
121	Bramka	23	31-40	26
122	Plewno	11	31-40	27
123	Plewno	12	31-40	28
124	Plewno	13	31-40	29
125	Plewno	14	31-40	30
126	Plewno	15	31-40	31
127	Plewno	16	31-40	32
128	Plewno	17	31-40	33
129	Plewno	18	31-40	34
130	Bukowiec	1	31-40	35
131	Bukowiec	2	31-40	36
132	Bukowiec	3	31-40	37
133	Bukowiec	4	31-40	38
134	Bukowiec	5	31-40	39
135	Bukowiec	6	31-40	40
136	Bukowiec	7	31-40	41
137	Bukowiec	8	31-40	42
138	Bukowiec	9	31-40	43
139	Bukowiec	10	31-40	44

140	Bukowiec	11	31-40	45
141	Bukowiec	12	31-40	46
142	Bukowiec	13	31-40	47
143	Bukowiec	14	31-40	48
144	Bukowiec	15	31-40	49
145	Bukowiec	16	31-40	50
146	Bukowiec	117	31-40	51
147	Bukowiec	18	31-40	52
148	Bukowiec	19	31-40	53
149	Bukowiec	20	31-40	54
150	Przysiersk	14	31-40	55
151	Przysiersk	15	31-40	56
152	Przysiersk	16	31-40	57
153	Przysiersk	17	31-40	58
154	Przysiersk	18	31-40	59
155	Przysiersk	19	31-40	60
156	Przysiersk	20	31-40	61
157	Przysiersk	21	31-40	62
158	Przysiersk	22	31-40	63
159	Przysiersk	23	31-40	64
160	Przysiersk	24	31-40	65
161	Przysiersk	25	31-40	66
162	Przysiersk	26	31-40	67
163	Przysiersk	27	31-40	68
164	Przysiersk	28	31-40	69
165	Przysiersk	29	31-40	70
166	Przysiersk	30	31-40	71
167	Przysiersk	31	31-40	72
168	Przysiersk	32	31-40	73
169	Przysiersk	33	31-40	74
170	Przysiersk	34	31-40	75
171	Przysiersk	35	31-40	76
172	Przysiersk	36	31-40	77
173	Przysiersk	37	31-40	78
174	Przysiersk	38	31-40	79
175	Przysiersk	39	31-40	80
176	Przysiersk	40	31-40	81
177	Przysiersk	41	31-40	82
178	Przysiersk	42	31-40	83
179	Przysiersk	43	31-40	84
180	Przysiersk	44	31-40	85
181	Przysiersk	45	31-40	86
182	Polskie Łąki	28	31-40	87
183	Polskie Łąki	29	31-40	88
184	Polskie Łąki	30	31-40	89
185	Polskie Łąki	31	31-40	90
186	Polskie Łąki	32	31-40	91
187	Polskie Łąki	33	31-40	92

188	Polskie Łąki	34	31-40	93
189	Polskie Łąki	35	31-40	94
190	Polskie Łąki	36	31-40	95
191	Polskie Łąki	37	31-40	96
192	Polskie Łąki	38	31-40	97
193	Polskie Łąki	39	31-40	98
194	Polskie Łąki	40	31-40	99
195	Polskie Łąki	41	31-40	100
196	Polskie Łąki	42	31-40	101
197	Polskie Łąki	43	31-40	102
198	Polskie Łąki	44	31-40	103
199	Polskie Łąki	45	31-40	104
200	Polskie Łąki	46	31-40	105
201	Polskie Łąki	47	31-40	106
202	Polskie Łąki	48	31-40	107
203	Gawroniec	32	31-40	108
204	Gawroniec	33	31-40	109
205	Gawroniec	34	31-40	110
206	Gawroniec	35	31-40	111
207	Poledno	15	31-40	112
208	Poledno	16	31-40	113
209	Poledno	17	31-40	114
210	Poledno	18	31-40	115
211	Poledno	19	31-40	116
212	Plewno	10	31-41	1
213	Przysiersk	7	31-41	24
214	Przysiersk	8	31-41	25
215	Przysiersk	4	31-41	26
216	Przysiersk	3	31-41	27
217	Przysiersk	2	31-41	28
218	Przysiersk	9	31-41	29
219	Przysiersk	1	31-41	30
220	Przysiersk	10	31-41	31
221	Przysiersk	5	31-41	32
222	Przysiersk	11	31-41	33
223	Przysiersk	12	31-41	34
224	Przysiersk	6	31-41	35
225	Przysiersk	13	31-41	36
226	Tuszynki	1	32-39	84
227	Tuszynki	2	32-39	85
228	Tuszynki	3	32-39	86
229	Tuszynki	4	32-39	87
230	Tuszynki	5	32-39	88
231	Tuszynki	6	32-39	89
232	Korytowo	1	32-39	90
233	Korytowo	2	32-39	91
234	Korytowo	3	32-39	92
235	Korytowo	4	32-39	93

236	Korytowo	5	32-39	94
237	Korytowo	6	32-39	95
238	Korytowo	7	32-39	96
239	Korytowo	8	32-39	97
240	Korytowo	9	32-39	98
241	Korytowo	10	32-39	99
242	Korytowo	11	32-39	100
243	Korytowo	12	32-39	101
244	Korytowo	13	32-39	102
245	Korytowo	14	32-39	103
246	Korytowo	15	32-39	104
247	Korytowo	16	32-39	105
248	Korytowo	17	32-39	106
249	Korytowo	18	32-39	107
250	Korytowo	19	32-39	108
251	Korytowo	20	32-39	109
252	Korytowo	21	32-39	110
253	Korytowo	22	32-39	111
254	Korytowo	23	32-39	112
255	Korytowo	24	32-39	113
256	Korytowo	25	32-39	114
257	Korytowo	26	32-39	115
258	Korytowo	27	32-39	116
259	Korytowo	28	32-39	117
260	Korytowo	29	32-39	118
261	Korytowo	30	32-39	119
262	Korytowo	31	32-39	120
263	Korytowo	32	32-39	121
264	Korytowo	33	32-39	122
265	Korytowo	34	32-39	123
266	Korytowo	35	32-39	124
267	Korytowo	36	32-39	125
268	Korytowo	37	32-40	1
269	Korytowo	38	32-40	2
270	Korytowo	39	32-40	3
271	Korytowo	40	32-40	4
272	Korytowo	41	32-40	5
273	Korytowo	42	32-40	6
274	Korytowo	43	32-40	7
275	Korytowo	44	32-40	8
276	Korytowo	45	32-40	9
277	Korytowo	46	32-40	10
278	Korytowo	47	32-40	11
279	Korytowo	48	32-40	12
280	Korytowo	49	32-40	13
281	Korytowo	50	32-40	14
282	Polskie Łąki	1	32-40	15
283	Polskie Łąki	2	32-40	16

284	Polskie Łąki	3	32-40	17
285	Polskie Łąki	4	32-40	18
286	Polskie Łąki	5	32-40	19
287	Polskie Łąki	6	32-40	20
288	Polskie Łąki	7	32-40	21
289	Polskie Łąki	8	32-40	22
290	Polskie Łąki	9	32-40	23
291	Polskie Łąki	10	32-40	24
292	Polskie Łąki	11	32-40	25
293	Polskie Łąki	12	32-40	26
294	Polskie Łąki	13	32-40	27
295	Polskie Łąki	14	32-40	28
296	Polskie Łąki	15	32-40	29
297	Polskie Łąki	16	32-40	30
298	Polskie Łąki	17	32-40	31
299	Polskie Łąki	18	32-40	32
300	Polskie Łąki	19	32-40	33
301	Polskie Łąki	20	32-40	34
302	Polskie Łąki	21	32-40	35
303	Polskie Łąki	22	32-40	36
304	Polskie Łąki	23	32-40	37
305	Polskie Łąki	24	32-40	38
306	Polskie Łąki	25	32-40	39
307	Polskie Łąki	26	32-40	40
308	Różanna	1	32-40	76
309	Różanna	2	32-40	77
310	Różanna	3	32-40	78
311	Różanna	4	32-40	79
312	Różanna	5	32-40	80
313	Różanna	6	32-40	81
314	Różanna	7	32-40	82
315	Różanna	8	32-40	83
316	Różanna	9	32-40	84
317	Różanna	10	32-40	85
318	Różanna	11	32-40	86
319	Różanna	12	32-40	87
320	Różanna	13	32-40	88
321	Różanna	14	32-40	89
322	Różanna	15	32-40	90
323	Różanna	16	32-40	91
324	Różanna	17	32-40	92
325	Różanna	18	32-40	93
326	Gawroniec	1	32-40	94
327	Gawroniec	2	32-40	95
328	Gawroniec	3	32-40	96
329	Gawroniec	4	32-40	97
330	Gawroniec	5	32-40	98
331	Gawroniec	6	32-40	99

332	Gawroniec	7	32-40	100
333	Gawroniec	8	32-40	101
334	Gawroniec	9	32-40	102
335	Gawroniec	10	32-40	103
336	Gawroniec	11	32-40	104
337	Gawroniec	12	32-40	105
338	Gawroniec	13	32-40	106
339	Gawroniec	14	32-40	107
340	Gawroniec	15	32-40	108
341	Gawroniec	16	32-40	109
342	Gawroniec	17	32-40	110
343	Gawroniec	19	32-40	111
344	Gawroniec	18	32-40	112
345	Gawroniec	20	32-40	113
346	Gawroniec	21	32-40	114
347	Gawroniec	22	32-40	115
348	Gawroniec	23	32-40	116
349	Gawroniec	24	32-40	117
350	Gawroniec	25	32-40	118
351	Gawroniec	26	32-40	119
352	Gawroniec	27	32-40	120
353	Gawroniec	28	32-40	121
354	Gawroniec	29	32-40	122
355	Gawroniec	30	32-40	123
356	Gawroniec	31	32-40	124
357	Poledno	1	32-40	125
358	Poledno	2	32-40	126
359	Poledno	3	32-40	127
360	Poledno	4	32-40	128
361	Poledno	5	32-40	129
362	Poledno	6	32-40	130
363	Poledno	7	32-40	131
364	Poledno	8	32-40	132
365	Poledno	9	32-40	133
366	Poledno	10	32-40	134
367	Poledno	11	32-40	135
368	Poledno	12	32-40	136
369	Poledno	13	32-40	137
370	Poledno	14	32-40	138

## 6.7 ELEMENTY DZIEDZICTWA NIEMATERIALNEGO

UNESCO definiuje dziedzictwo niematerialne jako zwyczaje, przekaz ustny, wiedzę i umiejętności, które są uznane za część własnego dziedzictwa przez daną wspólnotę, grupę lub jednostki. Ten rodzaj dziedzictwa jest przekazywany z pokolenia na pokolenie i ustawicznie odtwarzany przez wspólnoty i grupy w relacji z ich środowiskiem, historią i stosunkiem do przyrody. Jest to pojęcie trudno

definiowalne w stosunku do konkretnych wytworów kultury, jednak jego waga dla lokalnej społeczności jest ogromna, gdyż jest ono źródłem poczucia tożsamości i kulturowej ciągłości.

Dziedzictwo niematerialne obejmuje takie przejawy zachowań kulturowych i ich wytworów jak: tradycje i przekazy ustne (w tym język jako narzędzie przekazu), spektakle i widowiska, zwyczaje, obyczaje i obchody świąteczne, wiedzę o wszechświecie i przyrodzie oraz związane z nią praktyki, umiejętności związane z tradycyjnym rzemiosłem itp.

Instytucjonalna obsługa kultury realizowana jest przez działalność Gminnej Biblioteki Publicznej w Bukowcu (z filią w Przysiersku). Na terenie gminy działa Stowarzyszenie Krajoznawcze - Nadwiślański Klub „Safari” z siedzibą w Polednie, Stowarzyszenie Kultury Muzycznej „Kantyczka” w Korytowie zajmujący się muzyką chóralską oraz Stowarzyszenie „Azalia” w Przysiersku (integracja środowiska wiejskiego, organizowanie imprez kulturalnych i regionalnych, prowadzenie działalności na rzecz rozwoju małych dzieci i organizowanie spotkań z ciekawymi ludźmi) Aktywność kulturalna mieszkańców to ważny czynnik rozwoju obszarów i element tworzenia gminnego społeczeństwa obywatelskiego.

W Gminie Bukowiec szczególnie kultywowane są tradycje historyczne Bitwy pod Bukowcem 16 Pułku Ułanów Wielkopolskich z września 1939 roku. Corocznie odbywa się inscenizacja walk, połączona z mszą świętą oraz imprezami towarzyszącymi.

## **7. OCENA STANU DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY - ANALIZA SWOT**

Dla potrzeb lepszej diagnozy stanu istniejącego w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego oraz w celu sformowania priorytetów działań władz samorządowych opracowano analizę słabych i mocnych stron Gminy Bukowiec.

### **ANALIZA SWOT**

<b>MOCNE STRONY</b>	<b>SŁABE STRONY</b>
<ul style="list-style-type: none"><li>- Dość korzystne położenie Gminy, sprzyjające rozwojowi turystyki</li><li>- Dobrze rozwinięta sieć dróg kołowych</li><li>- Zachowane elementy krajobrazu kulturowego w postaci założeń dworsko-parkowych</li><li>- Zachowane obiekty sakralne stanowiące atrakcje turystyczne</li></ul>	<ul style="list-style-type: none"><li>- Niewielka liczba interesujących obiektów zabytkowych</li><li>- Niezbyt dobrze rozwinięta komunikacja publiczna</li><li>- Zaniedbania w zakresie stanu technicznego obiektów wpisanych do gminnej ewidencji zabytków</li><li>- Niewielkie zrozumienie społeczne dla problematyki ochrony zabytków i dziedzictwa kulturowego</li></ul>



<ul style="list-style-type: none"> <li>- Utrzymanie w dobrym stanie większości obiektów sakralnych oraz obiektów użyteczności publicznej</li> <li>- Dobre warunki dla rozwoju agroturystyki oraz rekreacji</li> <li>- Drogowa dostępność komunikacyjna poprzez drogę krajową nr 5</li> <li>- Niewielka odległość od siedziby władz wojewódzkich - Bydgoszczy</li> <li>- Bliskość miasta powiatowego - Świecia</li> <li>- Korzystna lokalizacja siedziby Gminy, w centrum obszaru Gminy, co wiąże się z jej dobrą dostępnością</li> <li>- Czystość środowiska</li> <li>- Wykorzystywanie funduszy unijnych przez władze Gminy</li> <li>- Kontynuacja perspektywy Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami z lat 2016-2019</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Samowole budowlane oraz niewłaściwie prowadzone remonty obiektów zabytkowych, powodujące utratę walorów zabytkowych</li> <li>- Niezbyt duże środki w budżecie Gminy na wsparcie działań z zakresu ochrony dziedzictwa kulturowego</li> <li>- Niewielka popularyzacja wiedzy z zakresu ochrony zabytków i dziedzictwa kulturowego</li> <li>- Niepełne wykorzystanie walorów turystycznych Gminy</li> <li>- Brak środków na prowadzenie dokładnych badań archeologicznych, architektonicznych i historycznych</li> <li>- Zła sytuacja finansowa wielu właścicieli obiektów zabytkowych</li> <li>- Brak działań dotyczących rozwijania tożsamości regionalnej w ofercie edukacyjnej szkół</li> <li>- Niewielka liczba miejsc noclegowych dla potencjalnych turystów</li> </ul>
<b>SZANSE</b>	<b>ZAGROŻENIA</b>
<ul style="list-style-type: none"> <li>- Zwiększenie środków budżetowych Gminy na działania związane z ochroną zabytków</li> <li>- Pozyskiwanie wsparcia finansowego z wielu źródeł (w tym unijnych) na prace konserwatorskie zabytków</li> <li>- Szersza promocja walorów kulturowych i przyrodniczych Gminy, przyciągająca turystów</li> <li>- Wzrastająca świadomość mieszkańców w zakresie poprawy estetyki miejscowości</li> <li>- Wzrost poszanowania dla obiektów posiadających walory historyczne</li> <li>- Tworzenie nowych projektów i produktów turystycznych w oparciu o istniejące zasoby</li> <li>- Współpraca międzyregionalna oraz międzynarodowa (np. w zakresie dobrych praktyk)</li> <li>- Korzystanie z dofinansowania na działania rewitalizacyjne (np. w ramach RPO)</li> <li>- Korzystanie ze wsparcia struktur takich jak np. Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich</li> <li>- Zachowanie tożsamości regionalnej mieszkańców od edukacji szkolnej poprzez festyny, lokalne święta, konkursy</li> <li>- Powstawanie i dalszy rozwój istniejących organizacji pozarządowych</li> <li>- Tworzenie systemu informacji turystycznej oraz jednolitej identyfikacji wizualnej obiektów zabytkowych</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Degradacja krajobrazu kulturowego poprzez wprowadzanie elementów nowej zabudowy nie nawiązujących do charakteru regionu</li> <li>- Zmiany w układach ruralistycznych związane z nową zabudową</li> <li>- Niewłaściwe działanie inwestycyjne lub ich brak, przyczyniające się do dalszej degradacji obiektów zabytkowych</li> <li>- Brak komunikacji na linii właściciele – władze samorządowe</li> <li>- Niewłaściwe stosowanie nowych elementów budowlanych i technologii przy odnawianiu i remontach obiektów zabytkowych</li> <li>- Niezbyt skuteczna egzekucja prawna w zakresie samowoli budowlanych oraz dewastacji zabytków i środowiska</li> <li>- Zwiększony ruch turystyczny powodujący degradację środowiska naturalnego</li> <li>- Zanieczyszczenie środowiska związane ze zwiększoną liczbą pojazdów</li> <li>- Zanik tradycji i tożsamości regionalnych</li> <li>- Niekorzystny wpływ nowych elementów osadniczych na zabudowę</li> <li>- Częste zmiany prawne w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego</li> <li>- Niestabilność finansów publicznych i przepisów z nimi związanych</li> <li>- Klęski żywiołowe i inne zdarzenia losowe</li> <li>- Akty wandalizmu</li> </ul>

- Komplementarność z Programem Opieki nad Zabytkami dla Województwa Kujawsko-Pomorskiego	
--	--

## 8. ZAŁOŻENIA PROGRAMOWE GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY BUKOWIEC

Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Bukowiec formułuje szereg działań samorządu w zakresie opieki nad zabytkami gminnymi. Wyznaczone kierunki i zadania uwzględniają specyfikę dziejów Gminy i charakter jej dziedzictwa kulturowego oraz są zgodne z celami wyznaczonymi w ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Ze względu na potencjalnie bardzo duży spadek dochodów budżetu Gminy, związany z epidemią COVID-19 na chwilę obecną nie jest możliwe oszacowanie kwoty, którą Gmina może przeznaczyć na inwestycje związane z dziedzictwem kulturowym, a przez to wskazać konkretnych inwestycji (za wyjątkiem wsparcia inicjatyw osób prawnych lub prywatnych w ramach uchwały Rady Gminy o dofinansowaniu prac przy zabytkach). Jednocześnie, mając świadomość znaczenia zabytków dla lokalnej społeczności i roli Gminy w ich utrzymaniu, Gmina potwierdza, że w przypadku wygosparowania dodatkowych środków ich część przekazana zostanie na działania mające na celu zachowanie zasobu zabytkowego.

### PROPONOWANE KIERUNKI DZIAŁAŃ GMINY

<b>CEL 1: Wzrost znaczenia ochrony dziedzictwa kulturowego gminy w dokumentach planistycznych gminy i polityce gminnej</b>	
<b>Priorytet:</b>	<b>Działania:</b>
Ścisłe powiązanie zadań służących opiece nad zabytkami ze Strategią Rozwoju Gminy, pozostałymi dokumentami strategicznymi oraz polityką przestrzenną Gminy	<ul style="list-style-type: none"> <li>- aktualizacja poszczególnych dokumentów</li> <li>- dbałość o włączenie ochrony dziedzictwa kulturowego do treści dokumentów</li> <li>- uwzględnianie ochrony dziedzictwa kulturowego w decyzjach planistycznych</li> </ul>
Wprowadzenie i egzekwowanie zasad ochrony materialnego dziedzictwa kulturowego w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego	<ul style="list-style-type: none"> <li>- wprowadzenie jednolitej polityki dotyczącej obiektów zabytkowych</li> <li>- dążenie do zachowania ładu przestrzennego w ramach istniejących jednostek osadniczych</li> </ul>

Wprowadzanie zmian w gminnej ewidencji zabytków w oparciu o aktualizowany wykaz obiektów zabytkowych	- regularna aktualizacja gminnej ewidencji zabytków w okresach dwuletnich
Okresowe przeglądy zabezpieczeń obiektów zabytkowych zgodnie z Gminnym programem ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych	- opracowanie programu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych
Inwentaryzacja obiektów małej architektury, jako świadectwa kulturalnej przeszłości regionu (krzyże, kapliczki przydrożne, miejsca pamięci)	- przeprowadzenie inwentaryzacji terenowej dla poszczególnych typów obiektów -wpisanie najcenniejszych z nich do gminnej ewidencji zabytków
Uwzględnianie postulatów Urzędu Ochrony Zabytków przy opracowywaniu dokumentów	

**CEL 2: Odpowiednie wykorzystanie istniejących zasobów dziedzictwa kulturowego**

<b>Priorytet:</b>	<b>Działania:</b>
Wprowadzenie na terenie Gminy zintegrowanego systemu informacji wizualnej dotyczącej zasobu i walorów dziedzictwa kulturowego, w odniesieniu do najcenniejszych przestrzeni (krajobrazów), miejsc (punktów widokowych bądź pamiątkowych), obiektów (parki, cmentarze, budowle, zespoły).	- identyfikacja najcenniejszych zabytków - opracowanie jednolitego systemu oznaczeń - odpowiednie wyeksponowanie najcenniejszych zabytków
Współpraca z gminami ościennymi przy realizacji przedsięwzięć z zakresu ochrony dziedzictwa kulturowego	- identyfikacja wspólnych celów w Programie Opieki nad Zabytkami - realizacja wspólnych przedsięwzięć promujących najcenniejsze walory regionu
Włączenie Gminy w międzynarodowe i krajowe programy oraz szlaki turystyczne promujące zabytki	- przy współpracy z gminami sąsiednimi i partnerami z kraju i zagranicy

Przygotowanie i druk folderów promujących walory krajobrazowe (zabytkowe i przyrodnicze) terenów Gminy	- wraz z udziałem w targach, konferencjach bądź programach międzygminnych
Szersza promocja obchodów bitwy 16 Pułku Ułanów Wielkopolskich	- przy wykorzystaniu środków krajowych i unijnych
Współpraca z mediami regionalnymi w zakresie promocji walorów dziedzictwa kulturowego, ze szczególną uwagą zwróconą na problematykę rewitalizacji zabytków.	- w tym działania marketingowe, przyciągające zarówno turystów, jak i inwestorów
Wsparcie dla utrzymania lokalnej kultury kociewskiej	- organizacja konkursów wiedzy o Kociewiu - prowadzenie edukacji szkolnej w zakresie promocji kultury kociewskiej - organizacja różnego rodzaju warsztatów dot. kultury, tradycji, gwary kociewskiej

**CEL 3: Bezpośrednie działania na rzecz ratowania obiektów zabytkowych oraz określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z ich wykorzystaniem**

Priorytet:	Działania:
Podjęcie działań promocyjnych w celu znalezienia użytkowników dla zdegradowanych obiektów zabytkowych na terenie Gminy; prowadzenie na oficjalnej stronie internetowej oferty inwestycyjnej	- regularna aktualizacja zawartości strony internetowej - promocja Gminy na zewnątrz
Przekazywanie informacji właścicielom i dysponentom obiektów zabytkowych o możliwościach korzystania z programowych funduszy Wspólnoty Europejskiej na dofinansowanie prac konserwatorskich przy zabytkach	- opracowanie broszury przeznaczonej dla właścicieli
Przekazywanie informacji przez Gminę o rażących naruszeniach prawa budowlanego (zwłaszcza w zakresie samowoli budowlanych na	- działania we współpracy z Wojewódzkim Urzędem Ochrony Zabytków oraz nadzorem budowlanym

obszarach objętych ochroną konserwatorską), przy obiektach zabytkowych oraz ujętych w ewidencji gminnej (zwłaszcza jeśli chodzi o rozbudowy i przebudowy zmieniające bryłę budynków)	
Organizacja akcji społecznych mających na celu prace w kierunku utrzymania i odnawiania najcenniejszych obiektów zabytkowych	- łączenie akcji z lokalnymi uroczystościami, festynami itd.
Współpraca z inwestorami prywatnymi w zakresie promowania obiektów zabytkowych z terenu gminy	- wspólne przedsięwzięcia w zakresie tworzenia ekspozycji muzealnych, promocji lokalnej kultury

**CEL 4: Podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami**

<b>Priorytet:</b>	<b>Działania:</b>
Współpraca z Powiatowym Urzędem Pracy w zakresie aktywizacji osób bezrobotnych przy bieżących pracach porządkowych i pielęgnacyjnych na terenach objętych ochroną konserwatorską w szczególności na terenie zabytkowych parków, cmentarzy itp.	- wyznaczenie najpilniejszych celów - wstępne przeszkolenie w zakresie wykonywanych prac pielęgnacyjnych
Wspieranie rozwoju gospodarstw agroturystycznych w obiektach zabytkowych	- informowanie właścicieli o możliwościach dofinansowania
Wspieranie rozwoju regionalnych galerii, izb pamięci, świetlic lub utworzenie nowych	- wsparcie dla wydawania publikacji regionalnych - organizacja konkursów wiedzy o regionie itd.

**CEL 5: Edukacja w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego**

<b>Priorytet:</b>	<b>Działania:</b>
Organizacja konkursu dla najlepszego użytkownika obiektu zabytkowego, najładniejszej wsi, gospodarstwa, ogrodu itp.	- ufundowanie nagród dla zwycięzców poszczególnych konkursów

Obejmowanie przez Wójta patronatem honorowym działań społecznych, których dochód przeznaczony jest na potrzeby ochrony dziedzictwa kulturowego	- wykorzystanie zebranych środków zgodnie z założeniami Programu Opieki nad Zabytkami
Popularyzacja opieki nad zabytkami poprzez wszelkiego rodzaju konkursy promujące wiedzę na temat dziedzictwa kulturowego	- we współpracy ze szkołami, bibliotekami, regionalistami itd.
Wprowadzenie do systemu edukacji szkolnej i przedszkolnej elementów dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego regionu	- organizacja wyjazdów bądź wycieczek w szczególnie ważne miejsca regionu oraz prezentacje i wystawy promujące region

## 9. INSTRUMENTARIUM REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Zadania opisane w Gminnym Programie Opieki nad Zabytkami dla Gminy Bukowiec powinny być realizowane poprzez wspólne działania władz samorządowych, Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, właścicieli oraz zarządców obiektów, parafie, organizacje pozarządowe i stowarzyszenia, w ramach posiadanych przez te jednostki kompetencji, praw i obowiązków wynikających z obowiązujących przepisów prawnych.

Ze strony Gminy Bukowiec zadania będą wykonywane bądź wspierane przez gminne jednostki organizacyjne (szkoły, przedszkola, placówki kultury – np. biblioteka) oraz Urząd Gminy w ramach zadań własnych, poprzez istniejące i planowane instrumenty:

- prawne (np. poprzez uchwalanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, wnioskowanie o wpis do rejestru zabytków obiektów o wartościach artystycznych i zabytkowych, prowadzenie gminnej ewidencji zabytków, wykonywanie decyzji administracyjnych, np. wojewódzkiego konserwatora zabytków),
- finansowe (np. udzielanie dotacji na prace remontowe, konserwatorskie i prace budowlane przy zabytkach, środki budżetowe na zadania własne z przeznaczeniem na remonty i modernizacje zabytków wpisanych do rejestru zabytków, jak i będących własnością Gminy, korzystanie z programów uwzględniających dofinansowanie ze środków zagranicznych i krajowych, nagrody, ulgi finansowe),
- społeczne (działania stymulujące np. w zakresie edukacji, promocji, informacji, działań sprzyjających tworzeniu miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami oraz rozwojem turystyki),

- kontrolne (m.in. monitoring stanu zagospodarowania przestrzennego oraz stanu zachowania dziedzictwa kulturowego – gminnej ewidencji zabytków),
- koordynacji (m.in. poprzez realizacje projektów i programów dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego zapisanych w wojewódzkich, powiatowych i gminnych strategiach, planach rozwoju lokalnego itp., współpraca z gminami sąsiednimi, ośrodkami naukowymi i akademickimi, związkami wyznaniowymi)

## **10. ZASADY OCENY REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI**

Na mocy art. 87 ust. 1 i ust. 5 Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami Gminny Program Opieki nad Zabytkami jest sporządzany na okres 4 lat, co 2 lata wójt (burmistrz, prezydent) sporządza sprawozdanie z jego realizacji, które przedstawia Radzie Gminy (Miasta). Wskazane jest aby sprawozdania z realizacji Programu były przekazywane do wiadomości Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Sprawozdanie powinno określać poziom realizacji gminnego programu oraz efektywność wykonania planowanych zadań, w tym np. poziom (w % bądź liczbach):

- wydatków budżetu na ochronę i opiekę nad zabytkami,
- wartość finansową wykonanych/dofinansowanych prac remontowo- konserwatorskich przy zabytkach,
- liczba obiektów poddanych tym pracom,
- poziom (w %) objęcia terenu Gminy miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego,
- liczba wniosków o wpis do rejestru zabytków obszarów, obiektów i zespołów zabytkowych,
- liczba utworzonych szlaków turystycznych,
- liczba wydanych wydawnictw, liczba szkoleń, imprez związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego itd.
- elementy dziedzictwa kulturowego wprowadzone do edukacji szkolnej oraz przedszkolnej
- elementy dziedzictwa kulturowego w pracach bibliotek oraz gminnych jednostek kultury

## **11. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI**

Niniejszy rozdział wskazuje możliwości w zakresie pozyskiwania dodatkowych środków ze źródeł pozabudżetowych. Należy jednak stwierdzić, iż ważne jest, aby gminy również z własnej inicjatywy podjęły próbę wygospodarowania w swoich budżetach środków w rozdziale 92120 - Ochrona zabytków i opieka nad zabytkami.

Jest to o tyle istotne, iż duża część źródeł wewnętrznych wymaga zapewnienia wkładu własnego we współfinansowanych przez nie projektach. Regularne zabezpieczanie środków z budżetu gminy pozwoli na podjęcie powolnych, ale systematycznych kroków w kierunku ratowania kolejnych obiektów dziedzictwa kulturowego.

Podstawową zasadę finansowania zadań z zakresu opieki nad zabytkami określa Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 roku. Zgodnie z zapisami zawartymi w rozdziale 7 w/w Ustawy, obowiązek sprawowania opieki nad zabytkami, w tym finansowania prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku spoczywa na osobie fizycznej lub jednostce organizacyjnej posiadającej tytuł prawny do zabytku. Dla jednostki samorządu terytorialnego, posiadającej w/w tytuł prawny do obiektu, opieka nad zabytkiem jest jej zadaniem własnym. Kwestię finansowania określa art. 71 pkt. 2 w/w Ustawy.

Źródła zewnętrznego finansowania można podzielić następująco:

Źródła krajowe:

- dotacje ministra kultury oraz programy operacyjne Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego,
- promesa Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego,
- dotacje wojewódzkiego konserwatora zabytków,
- dotacje wojewódzkie,
- dotacje powiatowe,
- dotacje gminne,
- inne źródła.

Źródła zagraniczne:

- źródła unijne w ramach funduszy strukturalnych.

## 11.1 ŹRÓDŁA KRAJOWE

DOTACJE NA DOFINANSOWANIE PRAC KONSERWATORSKICH, RESTAURATORSKICH LUB ROBÓT BUDOWLANYCH UDZIELANE PRZEZ MINISTRA WŁAŚCIWEGO DS. KULTURY ORAZ PROGRAMY OPERACYJNE MINISTERSTWA KULTURY I DZIEDZICTWA NARODOWEGO

Ogłaszane decyzją Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego programy operacyjne stanowią podstawę ubiegania się o środki ministerialne na zadania z zakresu kultury realizowane przez jednostki samorządu terytorialnego, instytucje kultury, instytucje filmowe, szkoły i uczelnie artystyczne, organizacje pozarządowe oraz podmioty gospodarcze. Programy operacyjne określają: cele, zadania, typy projektów, alokację finansową, uprawnionych wnioskodawców, tryb naboru i wyboru wniosków, kryteria oceny, zobowiązania wnioskodawców, wskaźniki monitoringu. Przy ocenie wniosków branych jest pod uwagę wiele kryteriów, m.in.: wartość merytoryczna, zakorzenienie w tradycji, zasadność



realizacji projektu, wiarygodność organizatora, efektywność wykorzystania środków. Programy są ogłaszane rokrocznie, z reguły w kilku priorytetach.

Celem Programu „Dziedzictwo kulturowe” jest ochrona polskiego dziedzictwa kulturowego w kraju i za granicą, wspieranie działalności muzeów oraz popularyzacja kultury ludowej.

Program „Dziedzictwo kulturowe” składa się z następujących priorytetów:

**a. Ochrona zabytków**

Strategicznym celem priorytetu jest zachowanie materialnego dziedzictwa kulturowego, realizowane poprzez konserwację i rewitalizację zabytków nieruchomych i ruchomych oraz ich udostępnianie na cele publiczne.

Kluczowe dla realizacji celów priorytetu są zadania prowadzące do zabezpieczenia, zachowania i utrwalenia substancji zabytku. W ramach priorytetu dofinansowania nie mogą zaś uzyskać projekty zakładające adaptację, przebudowę obiektów zabytkowych lub ich znaczącą rekonstrukcję. W pierwszej kolejności wsparcie otrzymywać będą obiekty najbardziej zagrożone oraz zabytki najcenniejsze – wpisane na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturowego i Przyrodniczego Ludzkości UNESCO, uznane za Pomniki Historii oraz te, posiadające wyjątkową wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

Biorąc pod uwagę fakt, że priorytet ma charakter ogólnopolski, szczególny nacisk kładziony jest też na projekty uwzględniające rolę zabytków w rozwoju turystyki. Dlatego istotnym celem priorytetu jest kierowanie pomocy dla cennych obiektów położonych na terenach uboższych gospodarczo i turystycznie, czego efektem będzie zwiększenie dostępności do zabytków, podniesienie atrakcyjność regionów i wykorzystanie przez nie potencjału związanego z posiadanym dziedzictwem kulturowym.

Mimo że określone regulaminem zasady dopuszczają możliwość całkowitego finansowania zadania, to wsparcie takie będzie można otrzymać tylko w szczególnych przypadkach, gdy zabytek posiada wyjątkową wartość historyczną, artystyczną i naukową, wymaga przeprowadzenia złożonych pod względem technologicznym prac lub gdy stan zabytku wymaga niezwłocznego podjęcia prac. Istotnym elementem brany pod uwagę przy ocenie organizatorów będzie ich doświadczenie, podejmowanie w przeszłości działań zmierzających do zabezpieczenia obiektu zabytkowego oraz umiejętność pozyskiwania innych niż ministerialne środków na realizację zadania, a także zdolność do maksymalnego wykorzystania w przyszłości potencjału dofinansowanej inwestycji. Kluczowym efektem działań realizowanych w ramach priorytetu winno być stworzenie trwałych podstaw dla harmonijnego funkcjonowania obiektów zabytkowych we współczesnym, podlegającym dynamicznym, nierzadko nieodwracalnym zmianom otoczeniu. Dzięki realizacji nakreślonych wyżej celów obiekty zabytkowe, zachowując status materialnych świadectw minionych wieków, pozostaną integralną, pełnoprawną częścią czasów obecnych i przyszłych.

W ramach priorytetu można ubiegać się o dofinansowanie następujących rodzajów zadań:

1. Prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków planowanych do przeprowadzenia w roku udzielenia dofinansowania,

2. Prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków przeprowadzonych w okresie trzech lat poprzedzających rok złożenia wniosku (po wykonaniu wszystkich prac lub robót określonych w pozwoleniu wydanym przez wojewódzkiego konserwatora zabytków),

3. W przypadku zadań określonych w ust. 1 można ubiegać się wyłącznie o dofinansowanie kosztów określonych w art. 77. ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U. z 2014 r., 1446, z późn. zm.),

4. Do priorytetu nie kwalifikują się zadania, które są współfinansowane ze środków europejskich.

#### Uprawnieni wnioskodawcy

1. o dofinansowanie w ramach priorytetu mogą ubiegać się podmioty prawa polskiego – osoby fizyczne, jednostki samorządu terytorialnego lub inne jednostki organizacyjne, będące właścicielem lub posiadaczem zabytku wpisanego do rejestru albo posiadające taki zabytek w trwałym zarządzie,
2. w przypadku zadań określonych w § 1 ust. 1 pkt. 2 regulaminu tego priorytetu o dofinansowanie ubiegać mogą się wyłącznie wnioskodawcy, których działalność nie jest finansowana ze środków publicznych,
3. o dofinansowanie w ramach priorytetu nie mogą ubiegać się państwowe instytucje kultury, publiczne szkoły oraz uczelnie wyższe, uczelnie artystyczne oraz inne podmioty, o których mowa w art. 72 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Tryb naboru: do 30 listopada br. i 31 marca następnego roku. Nabory listopadowe zazwyczaj wyczerpują alokację na dany rok

1. Minimalna kwota wnioskowanego dofinansowania wynosi 25 000,00 zł,
2. W szczególnych przypadkach minister może przyznać dofinansowanie w kwocie niższej od minimalnej kwoty wnioskowanej,
3. Dofinansowanie, zgodnie z art. 77 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, może być udzielone w wysokości do 50% nakładów koniecznych,
4. W przypadkach określonych w art. 78 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, dofinansowanie może być udzielone w kwocie do 100% nakładów koniecznych,
5. Wnioskodawca ubiegający się o kwotę wyższą niż 50% nakładów koniecznych zobowiązany jest umieścić we wniosku stosowną informację na ten temat wraz z uzasadnieniem. Wniosek nie zawierający takiego uzasadnienia zostanie odrzucony jako błędny formalnie.

Szczegółowe wskazanie nakładów, które mogą być objęte dotacją na prace konserwatorskie zawarte są w art. 77 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

#### **b. Ochrona zabytków archeologicznych**

Strategicznym celem priorytetu jest ochrona dziedzictwa archeologicznego poprzez wspieranie kluczowych dla tego obszaru zadań, obejmujących nieinwazyjne badania archeologiczne, ewidencję i

inwentaryzację zabytków archeologicznych oraz opracowanie i publikację wyników przeprowadzonych badań archeologicznych. Cel ten został sformułowany w oparciu o fundamentalną dla ochrony dziedzictwa kulturowego zasadę zrównoważonego rozwoju, która dopuszcza inwazyjne metody badawcze jedynie w ostateczności, gdy stanowisko (zabytek archeologiczny) narażone jest na bezpośrednie zniszczenie spowodowane oddziaływaniem przyrodniczym, bądź działaniami człowieka.

Stąd zadaniem priorytetu jest wspieranie i promocja badań prowadzonych metodami niedestrukcyjnymi, wykorzystującymi techniki tradycyjne oraz nowoczesne osiągnięcia techniczne, a także publikacja ich wyników. Nie będą natomiast wspierane projekty, które prowadzą do niszczenia stanowisk archeologicznych (np. poprzedzające rekonstrukcje na stanowisku archeologicznym).

Ze względu na rozległość, różnorodność, a zwłaszcza nieodnawialność zasobów tworzących dziedzictwo archeologiczne oraz złożoność procesów związanych z jego badaniem i ochroną, kluczowe dla właściwej realizacji celów priorytetu jest nie tylko zachowanie wysokiej wartości naukowej i poznawczej prowadzonych działań, lecz również przestrzeganie w trakcie ich realizacji określonych norm międzynarodowych, wskazanych w Europejskiej konwencji o ochronie dziedzictwa archeologicznego (Konwencja Maltańska) i Międzynarodowej Karcie Ochrony i Zarządzania Dziedzictwem Archeologicznym ICOMOS (Karta Lozańska). Zadania finansowane z ramach priorytetu powinny być realizowane zgodnie z tymi zasadami. Szczególnie istotne jest upowszechnianie wyników badań już zakończonych, które do tej pory nie doczekały się opracowania i publikacji, stąd projekty podejmujące takie zagadnienia będą wyżej oceniane.

Biorąc pod uwagę fakt, że istotnym czynnikiem, umożliwiającym skuteczną realizację projektów o wyżej nakreślonym profilu, jest stabilność finansowa i organizacyjna, w ramach priorytetu rozszerzony zostaje zakres finansowania zadań w trybie wieloletnim, a suma dofinansowań udzielanych w tym trybie może wynieść do 40% budżetu priorytetu.

Wsparcie finansowe udzielane będzie tym projektom, których autorzy, dysponując niezbędnym doświadczeniem oraz zapleczem organizacyjnym i naukowym, gwarantują stabilność działania oraz wysoki poziom kadry odpowiedzialnej za realizację podjętych zamierzeń merytorycznych.

Zasadniczym efektem działań finansowanych w ramach priorytetu powinno być upowszechnienie w środowisku naukowym i konserwatorskim wyników przeprowadzonych dotychczas badań, co pozwoli na wykorzystanie ich do świadomej i zrównoważonej ochrony dziedzictwa. Równoległe działania te powinny rozwijać świadomość społeczną, zarówno jeśli chodzi o wartość dziedzictwa archeologicznego, jak i potrzebę jego zachowania i ochrony, zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju.

W ramach priorytetu można ubiegać się o dofinansowanie następujących rodzajów zadań, służących ochronie dziedzictwa archeologicznego na terenie Rzeczypospolitej Polskiej:

- 1) ewidencja i inwentaryzacja zabytków archeologicznych metodą badań powierzchniowych, w tym kontynuacja badań w ramach programu Archeologiczne Zdjęcie Polski oraz weryfikacja badań dotychczasowych,

- 2) nieinwazyjne badania archeologiczne, nie związane z planowanymi bądź realizowanymi inwestycjami, wykorzystujące nowoczesne metody i sprzęt,
- 3) opracowanie, wraz z obowiązkową publikacją książkową, wyników przeprowadzonych badań archeologicznych, w tym analiza i konserwacja pozyskanych w ramach tych badań zabytków.

W przypadku wyników archeologicznych badań poprzedzających inwestycje, dofinansowane mogą być wyłącznie koszty opracowania redakcyjnego i publikacji książkowej oraz ewentualnych dodatkowych analiz, które nie zostały wykonane w ramach umowy z inwestorem.

O dofinansowanie w ramach priorytetu ubiegać się mogą następujące podmioty prawa polskiego:

- 1) samorządowe instytucje kultury,
- 2) państwowe instytucje kultury,
- 3) organizacje pozarządowe,
- 4) publiczne uczelnie akademickie,
- 5) niepubliczne uczelnie akademickie,
- 6) podmioty prowadzące działalność gospodarczą.

1. Minimalna kwota wnioskowanego dofinansowania wynosi 30 000 zł.
2. W szczególnych przypadkach minister może przyznać dofinansowanie w kwocie niższej od minimalnej kwoty wnioskowanej.
3. Maksymalna kwota wnioskowanego dofinansowania wynosi 200 000 zł oraz nie może przekraczać 85% budżetu przedstawionego we wniosku.

Wnioskodawca może ubiegać się o dofinansowanie zadania na okres dwóch kolejnych lat.

Zadania dwuletnie muszą spełniać następujące warunki:

- 1) wnioskodawca przedstawia w formularzu wniosku odrębne kosztorysy i harmonogramy na każdy rok realizacji zadania,
- 2) w każdym roku realizacji zadania obowiązują wymagania odnośnie minimalnej i maksymalnej kwoty dofinansowania wnioskowanego na dany rok realizacji, określone w § 14 ust. 1 i ust. 3 regulaminu priorytetu,
- 3) w każdym roku realizacji zadania obowiązują wymagania odnośnie procentowego udziału dofinansowania ministra w stosunku do rocznego budżetu zadania określone w § 14 ust. 3 regulaminu priorytetu, z zastrzeżeniem § 14 ust. 7-9.

W przypadku pozytywnego rozpatrzenia wniosku, określona zostaje całościowa kwota dofinansowania wraz z podziałem na każdy rok realizacji.

#### Koszty kwalifikowane:

##### 1. Honoraria i wynagrodzenia:

- wykonawców badań, dokumentacji, konserwacji i analiz specjalistycznych,

- autorów tekstów i opracowań,
  - redaktorów, tłumaczy i recenzentów tekstów do publikacji.
2. Zakup usług związanych z realizacją zadania:
- analizy i badania specjalistyczne, np. metalograficzne, dendrologiczne,
  - wykonanie dokumentacji, także w formie cyfrowej (np. modele 3D, skany),
  - konserwacja zabytków ruchomych,
  - wykonanie zdjęć lotniczych,
  - badania nieinwazyjne, np. geomagnetyczne, elektrooporowe
3. Koszty związane z publikacją, w tym:
- projekt, skład, łamanie, druk,
  - opracowanie fotografii i ilustracji,
  - tłoczenie płyt,
  - publikacja w internecie.
4. Organizacja realizacji zadania, w tym:
- wynajęcie sprzętu niezbędnego do wykonania badań,
  - zakup map niezbędnych do realizacji zadania,
  - zakup niezbędnych materiałów biurowych,
  - koszty transportu i wyjazdów w teren (z wyłączeniem noclegów),
  - koordynacja zadania,
  - obsługa finansowo-księgową (nie dotyczy instytucji kultury oraz uczelni).
5. Promocja zadania, w tym: ogłoszenia w mediach i internecie, ulotki i broszury reklamowe, organizacja wystaw, spotkań i konferencji (ale nie udział w konferencjach organizowanych przez inne podmioty).
- Koszty promocji nie powinny przekraczać 10% budżetu zadania.

#### **d. Rozwój infrastruktury kultury – Infrastruktura kultury**

Celem Programu „Rozwój infrastruktury kultury” jest wsparcie infrastruktury i poprawa funkcjonowania podmiotów prowadzących działalność kulturalną, szkół i uczelni artystycznych oraz domów kultury.

Celem priorytetu jest stworzenie optymalnych warunków dla prowadzenia działalności kulturalnej, poprzez modernizację i rozbudowę infrastruktury instytucji kultury, a także innych podmiotów działających w tym obszarze.

Od wielu lat sytuacja podmiotów działających w sferze kultury ukazuje ogromne potrzeby wsparcia finansowego, które umożliwi ich modernizację i rozwój, a także zwiększenie dostępu i podniesienie atrakcyjności oferty kulturalnej. Strategicznym celem priorytetu jest zatem stworzenie optymalnych warunków dla prowadzenia działalności kulturalnej, poprzez modernizację i rozbudowę infrastruktury instytucji kultury, a także innych podmiotów działających w tym obszarze. Katalog

działań priorytetu, obejmujący prace budowlane, zakup wyposażenia niezbędnego dla realizacji celów statutowych, czy sporządzanie dokumentacji technicznej, daje możliwość finansowania zadań generujących istotne zmiany jakościowe, w zakresie sprawności i efektywności funkcjonowania zaplecza materialno-technicznego, podmiotów objętych priorytetem.

Ze względu na zróżnicowany stan infrastruktury w tym sektorze założenia priorytetu dopuszczają finansowanie różnorodnych zadań. Szczególnie istotne są: poprawa stanu infrastruktury kultury zwiększająca dostęp do oferty kulturalnej i podnosząca jej atrakcyjność, działania przyczyniające się do faktycznego zwiększenia potencjału instytucji kultury, dostosowanie do standardów europejskich, wzrost konkurencyjności podmiotu, wzmocnienie działalności o charakterze ponadregionalnym. Konieczne jest także wspieranie zadań o charakterze interwencyjnym, likwidujących skutki zdarzeń losowych, klęsk żywiołowych lub związanych z prowadzeniem wieloletnich inwestycji, wdrażaniem działań zapewniających niezbędne warunki do prowadzenia działalności kulturalnej.

Biorąc pod uwagę fakt, że istotnym czynnikiem umożliwiającym skuteczną realizację projektów, o wyżej nakreślonym profilu, jest stabilność finansowa i organizacyjna, zostaje wprowadzona w ramach priorytetu możliwość finansowania zadań w trybie wieloletnim, a suma dofinansowań udzielanych w tym trybie może wynieść do 40% budżetu priorytetu w danym roku budżetowym. Wsparcie finansowe kierowane będzie do podmiotów, których zadania powstaną w oparciu o stabilne źródła finansowania, przy założeniu, że autorzy projektów gwarantują konsekwentną realizację podjętych działań, a inwestycje wpiszą się w ich kompleksowe plany rozwoju. Istotnym kryterium oceny projektów będą zarówno korzyści, wynikające z realizacji zadania na tle potrzeb podobnej grupy wnioskodawców, jak i zdolność do prowadzenia działań inwestycyjnych oraz dotychczasowa działalność kulturalna w okresie 2 ostatnich lat.

Inwestycje w zakresie poprawy infrastruktury, poprzez tworzenie przyjaznej i nowoczesnej bazy technicznej, powinny przyczynić się do zwiększenia efektywności działalności instytucji kultury oraz wzrostu uczestnictwa w kulturze.

W ramach priorytetu można ubiegać się o dofinansowanie następujących zadań inwestycyjnych służących prowadzeniu działalności kulturalnej:

- 1) budowa, roboty budowlane, przebudowa, remont wraz z zakupem niezbędnych urządzeń budowlanych i wyposażenia na potrzeby działalności kulturalnej,
- 2) zakup wyposażenia na potrzeby działalności kulturalnej, w tym zakup instrumentów muzycznych,
- 3) przygotowanie dokumentacji technicznej niezbędnej do prowadzenia inwestycji, w tym projektów architektonicznych, studiów wykonalności, analizy oddziaływania na środowisko,
- 4) zadania dotyczące budowy, rozbudowy i przebudowy obiektów budowlanych wraz z zakupem niezbędnych urządzeń budowlanych, współfinansowanych w ramach programów europejskich.

O dofinansowanie w ramach priorytetu ubiegać mogą się następujące podmioty prawa polskiego:

- 1) samorządowe instytucje kultury – z wyjątkiem domów kultury, centrów kultury oraz ośrodków kultury,
- 2) państwowe instytucje kultury,
- 3) jednostki samorządu terytorialnego – z wyjątkiem sytuacji, gdy występują o dofinansowanie jako organy prowadzące domy kultury, centra kultury oraz ośrodki kultury,
- 4) organizacje pozarządowe,
- 5) kościoły i związki wyznaniowe oraz ich osoby prawne.

1. Minimalna kwota wnioskowanego dofinansowania wynosi:

- 1) 50 000 zł – w przypadku zadań określonych w §1 ust. 1 pkt. 2 i pkt. 3 regulaminu priorytetu,
- 2) 300 000 zł – w przypadku zadań określonych w §1 ust. 1 pkt. 1 i pkt. 4 regulaminu priorytetu.

2. W szczególnych przypadkach minister może przyznać dofinansowanie w kwocie niższej od minimalnej kwoty wnioskowanej.

3. Wnioskowane dofinansowanie nie może przekraczać:

- 1) 75% budżetu przedstawionego we wniosku w przypadku zadań o kwocie wnioskowanego dofinansowania nie wyższej niż 3 000 000 zł,
- 2) 50% budżetu przedstawionego we wniosku w przypadku zadań o kwocie wnioskowanego dofinansowania wyższej niż 3 000 000 zł.

#### Koszty kwalifikowane:

Budowa, roboty budowlane, przebudowa i remont obiektu budowlanego na cele działalności kulturalnej i edukacyjnej w zakresie kultury – koszty prac wykonywanych w obiektach lub koszty adaptacji obiektów, służących poprawie warunków ich funkcjonowania, tj.

- budowa – wykonanie obiektu budowlanego w określonym miejscu, a także odbudowa, rozbudowa, nadbudowa obiektu budowlanego;
- roboty budowlane – prowadzenie prac polegających na budowie, przebudowie, montażu, remoncie lub rozbiórce obiektu budowlanego,
- przebudowa (modernizacja) – wykonanie robót budowlanych, w wyniku których następuje zmiana parametrów użytkowych lub technicznych istniejącego obiektu budowlanego,
- remont – wykonywanie w istniejącym obiekcie budowlanym robót budowlanych polegających na odtworzeniu stanu pierwotnego, przy czym możliwe jest stosowanie wyrobów budowlanych innych, niż użyto w stanie pierwotnym. Dopuszcza się prace remontowe polegające na bieżącej konserwacji i wykończeniu obiektu (malowanie ścian, cyklinowanie podłóg),
- urządzenia budowlane – wyposażenie obiektu budowlanego w urządzenia techniczne zapewniające możliwość użytkowania obiektu, jak: przyłącza, urządzenia instalacyjne, w tym służące oczyszczaniu lub gromadzeniu ścieków, a także place postojowe, ogrodzenia,
- przygotowanie dokumentacji technicznej niezbędnej do realizacji planowanych prac – koszty opracowań/projektów dokumentacji branżowej, w tym także projekty aranżacji wnętrz,
- nadzór inwestorski/autorski – kontrola obiektów i procesów budowlanych,

- koszty związane z przeprowadzeniem postępowania przetargowego,
- koszty transportu.

Zakup wyposażenia na potrzeby działalności kulturalnej, w tym zakup instrumentów muzycznych – koszty zakupu środków trwałych służących wielokrotnemu wykorzystaniu takich jak:

- instrumenty i akcesoria muzyczne,
- sprzęt komputerowy i oprogramowanie,
- urządzenia biurowe,
- meble,
- systemy zabezpieczające przed kradzieżą/włamaniem,
- sprzęt/system nagłośnieniowy, oświetleniowy, multimedialny,
- wyposażenie pracowni specjalistycznych, np. pracowni plastycznych (sztalugi, antyramy, piece ceramiczne, koła garncarskie itp.), muzycznych, baletowych, krawieckich, scenograficznych, fotograficznych (aparaty fotograficzne, obiektywy, lampy, statywy, akcesoria ciemniowe itp.), filmowych, multimedialnych (tablice interaktywne, sprzęt audio-video, komputerowy, czytniki, tablety, oprogramowanie itp.), sal wystawowych (gabloty, systemy ekspozycyjne, manekiny itp.); sal teatralnych i kinowych (fotele teatralno-kinowe, kurtyny, żaluzje, rolety, wyposażenie audio-video, rampy oświetleniowe, zaplecze techniczne itp.),
- środki transportu służące działalności kulturalnej,
- specjalistyczny sprzęt umożliwiający osobom niepełnosprawnym dostęp do oferty kulturalnej,
- montaż zakupionego sprzętu lub wyposażenia,
- transport zakupionego wyposażenia.

Przygotowanie dokumentacji technicznej niezbędnej do prowadzenia inwestycji – koszty wykonania projektów architektonicznych, studium wykonalności, analiz oddziaływań na środowisko.

Budowa, rozbudowa i przebudowa obiektów budowlanych, wraz z zakupami niezbędnych urządzeń budowlanych, współfinansowanych w ramach programów europejskich – współfinansowanie kosztów niekwalifikowanych projektów budowy i przebudowy obiektów służących działalności kulturalnej ze środków europejskich, mających podpisane umowy na dofinansowanie projektu, które są kosztami objętymi niniejszym programem jak przypadku zadań określonych w §1 ust. 1 pkt. 1 regulaminu priorytetu.

## PROMESA MINISTRA KULTURY I DZIEDZICTWA NARODOWEGO

Szczególnym rodzajem ministerialnego programu operacyjnego jest Promesa Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Celem programu jest zwiększenie efektywności wykorzystania środków europejskich na rzecz rozwoju kultury w tym ochrony i zachowania dziedzictwa kulturowego. Program polega na dofinansowaniu przez Ministra Kultury wkładu własnego do wybranych projektów kulturalnych, realizowanych ze środków europejskich, w tym na zadania z zakresu ochrony i zachowania dziedzictwa kulturowego. Uprawnionymi do pozyskania dotacji są jednostki samorządu



terytorialnego oraz państwowe i samorządowe instytucje kultury i filmowe, kościoły lub związki wyznaniowe, archiwa państwowe, organizacje pozarządowe ze sfery kultury, organizacje pozarządowe i niepubliczne szkoły artystyczne i i II stopnia oraz uczelnie artystyczne. Promesa MKiDN może pokrywać maksymalnie 85 % wkładu krajowego (własnego) wnioskodawcy. W szczególnych przypadkach Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego może zdecydować o pokryciu więcej niż 85 % wkładu krajowego lub nawet odstąpić od wymogu posiadania tego wkładu.

Warto wspomnieć także o innych programach realizowanych przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, a mianowicie:

- „Zabytek Zadbane” - jest corocznym konkursem ogłaszanym przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Nadzór nad konkursem sprawuje Generalny Konserwator Zabytków. Od 2011 roku podmiotem realizującym procedurę konkursową jest Narodowy Instytut Dziedzictwa. Konkurs skierowany jest do właścicieli, posiadaczy i zarządców zabytkowych obiektów wpisanych do rejestru zabytków. Jego celem jest promocja opieki nad zabytkami i upowszechnianie najlepszych wzorów właściwego utrzymania i zagospodarowania obiektów. Charakter edukacyjny konkursu polega na popularyzacji wiedzy dotyczącej właściwego postępowania z zabytkami architektury podczas ich użytkowania oraz w trakcie przeprowadzanych remontów.

Ocenie Jury konkursowego podlegać będą jakość i zakres prac konserwatorskich, restauratorskich lub budowlanych, a także wykonane rewitalizacje zabytków architektury. Konkurs promuje właściwe użytkowanie zabytkowych obiektów, ochronę „substancji zabytkowej” podczas wykonywanych remontów, utrzymanie estetycznego wyglądu budowli oraz ich otoczenia, które nierzadko również wpisane jest do rejestru zabytków.

- Program Wieloletni KULTURA+ - Celem realizowanego Programu jest poprawa dostępu do kultury oraz uczestnictwa w życiu kulturalnym na terenach wiejskich i wiejsko-miejskich, poprzez modernizację i budowę infrastruktury bibliotecznej oraz digitalizację zasobów polskich muzeów, bibliotek i archiwów.

## DOTACJE NA DOFINANSOWANIE PRAC KONSERWATORSKICH, RESTAURATORSKICH LUB ROBÓT BUDOWLANYCH UDZIELANE PRZEZ WOJEWÓDZKIEGO KONSERWATORA ZABYTEKÓW

### 1. Cel rozdziału środków:

Poprawa stanu zachowania zabytków poprzez:

- a) ochronę i zachowanie materialnego dziedzictwa kulturowego,
- b) konserwację i rewaloryzację zabytków,
- c) udostępnianie zabytków na cele publiczne.

2. Rodzaje kwalifikujących się zadań: prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (projekty realizowane bez udziału środków europejskich):

- a) planowane do przeprowadzenia w roku udzielenia dotacji, niewymagające wyłonienia wykonawcy na podstawie przepisów o zamówieniach publicznych,
- b) planowane do przeprowadzenia w roku udzielenia dotacji, wymagające wyłonienia wykonawcy na podstawie przepisów o zamówieniach publicznych,
- c) przeprowadzone w okresie trzech lat poprzedzających rok złożenia wniosku (tzw. refundacja).

### 3. Uprawnieni wnioskodawcy:

- a) osoby fizyczne, jednostki samorządu terytorialnego lub inne jednostki organizacyjne posiadające tytuł prawny do zabytku wynikający z prawa własności, użytkowania wieczystego, trwałego zarządu, ograniczonego prawa rzeczowego albo stosunku zobowiązaniowego,
- b) z wnioskiem o udzielenie dofinansowania, o którym mowa w pkt 2 lit. c, może wystąpić wnioskodawca, którego działalność nie jest finansowana ze środków publicznych, po wykonaniu wszystkich prac lub robót określonych w pozwoleniu wydanym przez wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Wnioskodawcami nie mogą być: państwowe instytucje kultury nadzorowane przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego lub współprowadzone przez jednostki samorządu terytorialnego i Ministra Edukacji Narodowej, państwowe szkoły i uczelnie wyższe, a także podmioty określone w art. 72 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

### 4. Koszty kwalifikujące się do dofinansowania:

- a) dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych może obejmować nakłady konieczne na prace lub roboty określone w art. 77 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. 2020. poz. 282),
- b) dofinansowanie może być udzielone w wysokości do 50% nakładów koniecznych,
- c) dofinansowanie w wysokości do 100 % może być udzielone jedynie w przypadkach gdy:
  - zabytek posiada wyjątkową wartość historyczną, artystyczną lub naukową, albo wymaga przeprowadzenia złożonych pod względem technologicznym prac lub robót,
  - stan zachowania zabytku wymaga niezwłocznego podjęcia prac lub robót.

Wnioskodawca ubiegający się o kwotę wyższą niż 50% nakładów koniecznych jest zobowiązany do uzasadnienia swojego wniosku. Uzasadnienie winno być poparte dokumentem potwierdzającym spełnienie przez wnioskodawcę przesłanek o których mowa w art. 78 ust. 2 i 3 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (np. kserem karty białej, szczegółowy opis stanu zachowania obiektu sporządzony przez autora programu prac konserwatorskich, ekspertyza techniczna itp.).

## DOTACJE WOJEWÓDZKIE

Proces dofinansowania prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru, odbywa się zgodnie z art. 81 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad

zabytkami oraz na podstawie odpowiedniej uchwały Sejmiku Województwa w sprawie trybu i zasad przyznawania dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, położonym na obszarze województwa.

#### DOTACJE POWIATOWE

W myśl art. 81. ust. 1. i 2. ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami dotacja na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru może być udzielona przez organ stanowiący powiatu, na zasadach określonych w podjętej przez ten organ uchwale. Dotacja, w zakresie określonym w art. 77, może być udzielona w wysokości do 100 % nakładów koniecznych na wykonanie przez wnioskodawcę prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru.

Art. 82. 1. Precyzuje, iż łączna kwota dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru udzielonych przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, wojewódzkiego konserwatora zabytków bądź organ stanowiący gminy lub powiatu nie może przekraczać wysokości 100% nakładów koniecznych na wykonanie tych prac lub robót.

#### DOTACJE GMINNE

Zgodnie z art. 81 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz zgodnie z ustawą z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. 2020 .713) finansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytkach jest również obowiązkiem jednostki samorządu terytorialnego szczebla gminnego. Dla jednostki samorządu terytorialnego, posiadającej tytuł prawny do obiektu, opieka nad zabytkiem jest ponadto jej zadaniem własnym. Zasady i tryb postępowania o udzielenie dotacji z budżetu Gminy na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków określa odpowiednia uchwała, podjęta przez Radę Miasta lub Gminy.

## 11.2 ŹRÓDŁA ZAGRANICZNE W RAMACH FUNDUSZY STRUKTURALNYCH

### REGIONALNY PROGRAM OPERACYJNY WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO-POMORSKIEGO NA LATA 2014-2020

Regionalny Program Operacyjny posiada wiele możliwości wspierania inwestycji związanych z rewitalizacją. Tryb naboru wniosków odbywa się zazwyczaj w trybie konkursowym, ogłaszanym w zależności od harmonogramu realizacji RPO. W celu pozyskania środków z tych źródeł, należy dotrzeć do odpowiednich dokumentów programowych.

### PROGRAM OPERACYJNY INFRASTRUKTURA I ŚRODOWISKO

W zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego największe znaczenie ma oś priorytetowa VIII – Ochrona dziedzictwa kulturowego i rozwój zasobów kultury, w ramach której wskazano Priorytet inwestycyjny 6 C – Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego. Priorytet zakłada lepszą dostępność infrastruktury kultury i dziedzictwa kulturowego oraz wzrost kompetencji kulturowych społeczeństwa jako ważnych elementów konkurencyjności gospodarki. Rezultatem interwencji będzie poprawa uczestnictwa społeczeństwa w kulturze skutkująca wzrostem poziomu kompetencji kulturowych oraz postaw kreatywnych, jako ważnych elementów poprawy konkurencyjności gospodarki.

W ramach priorytetu inwestycyjnego wsparciem objęte będą kompleksowe zadania związane z ochroną i udostępnieniem, w tym turystycznym, zabytków o znaczeniu ogólnopolskim i światowym, w tym znajdujących się na liście Światowego Dziedzictwa UNESCO i liście obiektów uznanych przez Prezydenta RP za Pomniki Historii. Przewiduje się również realizację projektów dotyczących rozwoju zasobów kultury jako miejsc prezentacji dziedzictwa kulturowego, w tym poprzez poprawę standardów funkcjonowania instytucji kultury, pełniących rolę kulturotwórczą i rolę ośrodków życia kulturalnego w wielu miastach Polski. Wspierane będą również nowoczesne rozwiązania w zakresie dostępu do kultury.

Wsparciem objęte zostaną projekty dotyczące infrastruktury małej skali, dla których maksymalna wartość wynosi 5 mln euro kosztów całkowitych; w przypadku projektów dotyczących dziedzictwa kulturowego znajdujących się na liście UNESCO próg ten wynosi 10 mln euro. Beneficjentami w ramach priorytetu inwestycyjnego będą instytucje kultury, archiwa państwowe, jednostki samorządu terytorialnego, szkoły i uczelnie artystyczne prowadzone i nadzorowane przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, kościoły i związki wyznaniowe, organizacje pozarządowe, podmioty zarządzające obiektami indywidualnie wpisanymi na Listę Dziedzictwa UNESCO. Wsparcie będą mogły uzyskać również partnerstwa projektowe zawiązane przez uprawnionych beneficjentów. Grupami docelowymi wsparcia będą użytkownicy wspieranej infrastruktury, tj. mieszkańcy całej Polski oraz turyści (również zagraniczni). Infrastruktura ta zlokalizowana jest głównie na terenie miast wojewódzkich (i obszarów powiązanych z nimi funkcjonalnie) oraz w mniejszym stopniu w miastach regionalnych i subregionalnych.

**Uwaga!** Wskazane powyżej możliwości wsparcia finansowego mają charakter informacyjny. W celu znalezienia dokładnych szczegółów oraz odpowiedniej formy dofinansowania na określone zadania należy dotrzeć do dokumentów programowych oraz kryteriów przyznawania dotacji, ponieważ co roku mogą one ulegać zmianom.

PRZEWODNICZĄCY  
RADY GMINY

Czesław Wszolek